

**UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

DIPLOMSKA NALOGA

MATIJA KUNSTELJ

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Predšolska vzgoja

LUTKA – POMOČNICA PRI VZGOJI
Diplomska naloga

Mentorica:
mag. Helena Korošec

Kandidat:
Matija Kunstelj

Ljubljana, junij, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA

Podpisani Matija Kunstelj, rojen 28. 06. 1979, študent Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, smer Predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomska naloga z naslovom *Lutka – pomočnica pri vzgoji* pri mentorici mag. Heleni Korošec avtorsko delo. V diplomski nalogi so vsi uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

POVZETEK

V pričujoči diplomski nalogi obravnavamo navedbe iz strokovne literature, ki govorijo o nenadomestljivosti lutke pri spodbujanju otrokovega razvoja na najrazličnejših področjih. Naloga se osredotoča predvsem na vlogo uporabe lutke pri razvoju socialnih veščin, na njen vpliv na čustveni razvoj, razvoj kreativnosti in motivacijo za učenje.

V teoretičnem delu so predstavljene primernost in možnosti uporabe lutke v različnih starostnih obdobjih, vpliv lutke na razvoj komunikacije, vloga vzgojitelja pri lutkovnih dejavnostih in odnos med vzgojiteljem in lutko, vpliv lutke na motivacijo otrok, na razvoj ustvarjalnosti, čustveni razvoj in razvoj socialnih veščin. Opisane so tudi metode dela z lutko, v zaključku pa še značilnosti projektne dela.

V empiričnem delu je opisan proces priprave lutkovne predstave, ki je rabila za opazovanje stopnje motivacije, razvoja kreativnosti, čustvenega razvoja in razvoja socialnih kompetenc. Empirični del obsega priprave za lutkovno dejavnost, rezultate opazovalne liste ter interpretacijo pridobljenih podatkov.

V zaključku navajamo rezultate raziskave, ki kažejo, da je lutka neprecenljiv pripomoček za dviganje motivacije, spodbujanje razvoja kreativnosti, čustvenega razvoja ter pridobivanja socialnih kompetenc.

Ključne besede: lutka, projektno delo, motivacija, kreativnost, čustveni razvoj, socialne kompetence.

ABSTRACT

The thesis deals with various statements appearing in relevant literature that indicate the puppet as an indispensable assistant in furthering the child's development across numerous fields. The paper is mostly concerned with the role of the puppet in the development of social skills, as well as with its influence on emotional and creative development and learning motivation.

The theoretical part presents the suitability and possibilities of puppet use in various age groups of children, the role of the puppet in communication development, the role of the nursery teacher in puppet activities and his relationship with the puppet, as well as the influence of the puppet on the children's motivation, creative, emotional and social development. The part in question also presents methods of puppetry and features of project work.

The empirical part describes the process of planning the puppet show, in relation to which we observed the levels of motivation, as well as creative, emotional and social development. This part also consists of preparations for puppet activities, results of our observations and their interpretation.

The conclusion lists the results of our study, i.e. that the puppet is an invaluable means of increasing children's motivation and encouraging their creative, emotional and social development.

Key words: puppet, project work, motivation, creativity, emotional development, social competencies.

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
I. TEORIJA.....	2
1 LUTKE V RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBJIH.....	2
1.1 Lutke pri otrocih, starih od 1 do 2 let.....	3
1.2 Lutka v starostnem obdobju od 2 do 3 let.....	4
1.3 Lutka v starostnem obdobju od 3 do 6 let.....	6
2 LUTKA IN RAZVOJ KOMUNIKACIJE.....	9
2.1 Komunikacija in sporočanje.....	9
2.2 Lutka in komunikacija	11
2.3 Lutka in vzgojitelj	13
3 LUTKA IN MOTIVACIJA	15
4 LUTKA IN USTVARJALNOST.....	17
4.1 Spodbujanje ustvarjalnosti	17
4.2 Kreativna dramska vzgoja.....	17
4.3 Kaj je kreativna gledališka vzgoja?	18
4.4 Cilji kreativne gledališke vzgoje.....	18
4.5 Igre domišljije	19
5 LUTKA IN ČUSTVENI RAZVOJ	20
5.1 Emocionalna stališča učiteljev/vzgojiteljev	20
5.2 Zavedanje realnosti	20
6 VLOGA LUTKE PRI SOCIALNIH ODNOSIH V SKUPINI	22
6.1 Oblikovanje socialnih veščin	22
7 METODE DELA Z LUTKO	25
8 PROJEKTNO DELO	29
8.1 Osnovne značilnosti projektnega dela	29
8.2 Vloga vzgojitelja pri projektnem delu	30
8.3 Vloga otroka pri projektnem delu	30
8.4 Delo pri projektu	31
8.5 Glavne etape projektnega dela	31
II. EMPIRIČNI DEL.....	33
9 PROBLEM RAZISKOVANJA	33
10 CILJI RAZISKOVANJA	35

11 RAZISKOVALNE HIPOTEZE	36
12 METODA RAZISKOVANJA	37
12.1 Opis vzorca	37
12.2 Merilni instrumenti	37
13 PRIPRAVE	38
13.1 1. priprava	38
13.2 2. priprava	41
13.3 3. priprava	44
13.4 4. priprava	48
13.5 5. priprava	50
13.6 6. priprava	53
13.7 7. priprava	56
13.8 8. priprava	59
13.9 9. priprava	62
13.10 10. priprava	64
13.11 Analiza končne predstave	67
14 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	68
14.1 Postopek zbiranja podatkov	68
14.2 Rezultati in interpretacija	69
III. ZAKLJUČEK	82
LITERATURA	84
PRILOGE	86

KAZALO SLIK

Slika 1: Mimična lutka Feliks	39
Slika 2: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 1	70
Slika 3: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 2	72
Slika 4: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 3	74
Slika 5: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 4	77
Slika 6: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 5	79
Slika 7: Grafični prikaz skupnega napredka skupine.....	80
Slika 8: Mimična lutka Feliks	88

KAZALO TABEL

Tabela 1: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 1	69
Tabela 2: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 2.....	71
Tabela 3: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 3.....	73
Tabela 4: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 4.....	75
Tabela 5: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 5.....	77
Tabela 6: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za celotno skupino.....	79
Tabela 7: Sociogram 1. srečanja.....	80
Tabela 8: Sociogram 10. srečanja.....	81

UVOD

»Prav presenetljivo je, kako veliko ljudi verjame, da so se lutke razvile iz otroških igrač. V devetnajstem stoletju so verjeli, da so »lutke dobre za otroke«. /.../ Nekateri avtorji so z drugimi besedami bolj pesniško potrdili izvor lutk. Prvi je bil Charles Nodier, ki si je zamislil privlačno sliko Evine hčerke. Želela je oponašati svojo mamo, zato je vzela neobdelan kos lesa in ga zibala kot otroka:

Nekega dne, v davnih časih, je Kajnova in Abelova mlajša sestra vzela vejo, jo zavila v listje in jo zibala ter jo tolažila in hranila v svojem naročju. Tako kot je Eva zibala, tolažila in hranila, je tudi ona zibala, tolažila in hranila to namišljeno bitje« (Jurkowski, 1998, str. 18–19).

V pričujoči diplomski nalogi želimo preveriti navedbe iz strokovne literature, ki govorijo o nenadomestljivosti lutke pri spodbujanju otrokovega razvoja na najrazličnejših področjih. V nalogi se bomo osredotočili predvsem na vlogo uporabe lutke pri razvoju socialnih veščin, na njen vpliv na čustveni razvoj, razvoj kreativnosti in motivacijo za učenje.

V teoretičnem delu bomo predstavili primernost in možnosti uporabe lutke v različnih starostnih obdobjih, vpliv lutke na razvoj komunikacije, vlogo vzgojitelja pri lutkovnih dejavnostih in odnos med vzgojiteljem in lutko, vpliv lutke na motivacijo otrok, razvoj ustvarjalnosti, čustveni razvoj in razvoj socialnih veščin. Opisali bomo tudi metode dela z lutko, v zaključku pa še značilnosti projektnega dela.

V empiričnem delu bomo opisali projekt priprave lutkovne predstave, ki je rabil za opazovanje parametrov, ki so nas zanimali. Empirični del nadalje obsega priprave za lutkovno dejavnost in opazovalno listo ter interpretacijo pridobljenih podatkov.

I. TEORIJA

1 LUTKE V RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBJIH

Lutke so za otroke zelo privlačne, imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one (Korošec, 2006, str. 103).

Lutke so čarobna bitja, ki bi jih otroci morali spoznati že v svojih najzgodnejših letih. Iz izkušenj vemo, da so neverjetne pomočnice pri premoščanju prvega stika med odraslim in otrokom. Še tako boječ otrok bo pokazal zanimanje za bitje, ki je oživljeno v rokah odrasle osebe, ki mu sicer mogoče vzbuja strah. Vsak odrasli, ki animira, oživlja lutko, pa se mora zavedati, da je lutka v njegovih rokah tista, ki je glavna pri vzpostavljanju tega stika, odrasli v pa so v tem procesu zgolj statisti. Otrokov odziv je tisti, ki narekuje tempo približevanja. Ne smemo biti razočarani, če zблиževanje poteka počasi in z majhnimi koraki, saj smo lahko prepričani, da napredujemo hitreje, kot bi napredovali brez lutke. Ali kot pravi Latshaw:

»Lutke otrokom približamo počasi, s potrpljenjem, ljubeznijo in dotikom. Pripovedujemo jim zgodbice, pesmice, izštevance s poudarkom na pripovednem slogu, ki naj se razlikuje od vsakdanjega. Lutke bodo pritegnile pozornost otrok, pri tem se bodo otroci umirili in vstopili v čudovito vizualno zgodbo. Prav s tem bomo obogatili predvsem razvoj verbalnega izražanja otrok, saj bodo otroci besede ponavljali. Lutkovna dejavnost naj bo krajša: 5–10 min« (Latshaw, 1978; povz. po Down, str. 18–19).

Vzgojitelj v vrtcu lahko lutko uporablja od prvega trenutka, ko vstopi v skupino, oziroma od trenutka, ko prag igralnice prestopi prvi otrok. Mnogo otrok s seboj prinese igračko, ki jih varuje pred vsem hudim, kar bi se jim utegnilo pripetiti v novem okolju, ki so mu izpostavljeni. Lutka lahko vzpostavi stik tudi s temi igračami – otrok tako ni izpostavljen neposredno, temveč ima med seboj in novo odraslo osebo, ki ji bo prepuščen v varstvo in vzgojo, kar dve obrambni črti.

1.1 Lutke pri otrocih, starih od 1 do 2 let

V literaturi ne zasledimo veliko nasvetov, kako uporabljati lutke v najmlajših skupinah, torej pri otrocih, starih od 1 do 2 let, čeprav se tudi v tem starostnem obdobju lahko zelo dobro obnese kot prijateljica, tolažnica in motivatorica. Za to starostno obdobje je najprimernejša lutka igrača. Vzgojitelj naj animira mehko igračo, in otrok naj ima obilo priložnosti, da se tudi sam igra z njo. Izkušnje govorijo, da je igrača, ki jo izberemo za animacijo, bolj priljubljena od ostalih igrač, ki so otrokom na voljo v igralnici. Ob zavedanju, da otroci tega starostnega obdobja spoznavajo svet predvsem prek dotika in da za tipanje v pretežni meri uporabljajo tudi usta, je priporočljivo, da je igrača, ki jo uporabljamo, narejena iz naravnih materialov, kot sta bombaž in lan, ter da je pralna. Naši lutki v tem obdobju ni treba veliko govoriti, svojo priložnost naj išče predvsem v različnih glasovih in gibih, ki podkrepijo njeno trenutno razpoloženje. Radodarna naj bo z dotiki in nežnostmi. Potem ko z otroki vzpostavimo dober stik, pa nam lutka lahko pomaga pri učenju in ponavljanju bibarij ter prstnih iger in pri uvajanju dnevne rutine.

Glede na to, da so otroci v tem starostnem obdobju še predvsem individualni in da pri njih prevladuje predvsem individualna igra, ni nujno, da uporabimo zgolj eno lutko: lahko si jih omislimo več, pri čemer pa se moramo zavedati, da je treba v tem primeru vsaki lutki vdihniti lasten značaj in lastne značilnosti, kar je za vzgojitelja oziroma lutkarja začetnika lahko velik zalogaj, saj zahteva veliko mero doslednosti in zbranosti. Ob redni uporabi lutk pa lahko to kmalu postane prijetna rutina. V veliki meri si lahko delo z več lutkami olajšamo tako, da uporabimo različne igrače živali, ki že s svojo podobo narekujejo različno animacijo. Upoštevati moramo tudi to, da je koncentracija otrok v tem starostnem obdobju kratkotrajna, iz česar sledi, da naj bodo tudi naše interakcije z otrokom kratke in prilagojene trenutnemu razpoloženju posameznega otroka.

»Dve leti stari otroci si že lahko sami izdelajo preproste lutke, npr. zmečkajo papir, ki jim ga pomagamo pritrditi na palico, lahko si pobarvajo prstke ali s prstnimi barvami pobarvajo škatlice, iz katerih jim pomagamo izdelati lutke na vrvicah ali jih damo na palčke /... /Lahko pa jim ponudimo že izdelane mehke prstne ali ročne lutke. Preko opazovanja naše igre oponašajo gibanje in oglašanje kakšne živali ali človeka. Tako razvijajo tudi svojo artikulacijo« (Latshaw, 1978, povz. po Down, str. 18–19).

Pri otrocih tega starostnega obdobja ne moremo pričakovati, da bo našim izvajanjem z lutko sledila vsa skupina; kdaj pa kdaj pa se nam lahko vendarle posreči, in v takih trenutkih smo obilno nagrajeni za ves trud, ki smo ga vložili v delo z lutkami in otroki.

1.2 Lutka v starostnem obdobju od 2 do 3 let

»Otroci te starosti so že sposobni delati več različnih stvari z rokami, tudi njihova verbalna komunikacija lepo napreduje. Z vizualnimi slikami lutk pripomoremo k razvoju njihovih jezikovnih in poslušalskih sposobnosti. Z dodajanjem gibanja in gest lutkam dajemo otrokom bogate žive slike, drugačne od zgolj „fiksni“ slik v otroških knjigah« (Latshaw, 1978, povz. po Down, str. 18–19).

»Pomembno je, da v tem obdobju v lutkovne igre vključimo čim več vsakodnevnih opravil, v katerih je sodeloval tudi otrok sam. Tako otroke pripravimo na lažje dojetje sveta okoli njih. Na tak način lahko lutkovna predstava dá pomen resničnemu, praktičnemu dogodku. Ena najpomembnejših vlog lutkarstva pri otrocih te starostne skupine je ta, da jim s pomočjo vizualnih sezonskih zgodb in pesmi približa letni cikel. Pomembno je tudi, da otroci lahko lutke držijo, se jih dotikajo. Pri oživljanju lutk preko zgodbe otroci absorbirajo in posnemajo gibanje in geste iz resničnega sveta (letanje metulja, ritmično poskakovanje zajca, pokončna hoja človeka ...)« (prav tam).

»V tem starostnem obdobju je otrok že sposoben domišljajske igre, in pri tem je prisotna preobrazba objektov v igri. To je nekaj posebnega in traja do 5. leta starosti. Otrok poustvarja dogodke oziroma stvari, ki jih je doživel. Prilagodi si predmete, ki jih ima na razpolago, in tako lahko kocka zamenja avtomobilček ali skodelico za čaj« (prav tam).

Neprecenljiva vloga lutke v tem starostnem obdobju je ravno v tem, da njena uporaba lahko po eni strani spodbudi po drugi pa usmeri otrokovo domišljijo in jo pretvori v ustvarjalnost. Simbolno igro, ki v tej starosti že dobiva krila, lahko izvrstno izkoristimo za govorni razvoj. Že s samim spodbujanjem simbolne igre otroka pripravimo do tega, da uporablja svoj govorni aparat, kar posledično vodi k boljši artikulaciji v fazi usvajanja besed. V tem obdobju otroci, ki so v rednem stiku z lutko, razvijejo naklonjenost do lutk in posledično do vseh dejavnosti, povezanih z njimi. Reči, ki jih počne lutka, so zgled in

motivacija za otrokovo početje. Otrok želi nadalje lutki ugajati, zato je marsikaj, kar hoče doseči vzgojitelj, praktično neuresničljivo, ko pa to predlaga lutka, postane povsem lahko in samoumevno. Pogoj za tovrsten odnos otroka do lutke je seveda njena sistematična in dosledna uporaba. Pri otrocih, ki so vajeni lutk, ni težko vzbuditi želje po lastni lutki, in tu se nam ponudi možnost razvijanja različnih likovnih veščin.

Otrokom moramo pri izdelavi lutke ponuditi toliko svobode, da lahko značaj lutke oblikujejo po svoje. Že sama izdelava nudi otrokom možnost za projekcijo čustev, misli in želja. Predvsem pri mlajših otrocih je pomembno, da jih vzgojitelj spodbuja z vprašanji, ki prebujajo otroško domišljijo – nikakor pa s tem ne sme prekinjati otrokovih lastnih idej. Zato ni pomembno, kakšna je lutka, ampak to, da otrok verjame, da je izdelal npr. slona, četudi mu lutka morda sploh ni podobna.

Vzgojitelj mora na eni strani uskladiti zahteve izdelave z otrokovimi sposobnostmi in na drugi strani upoštevati njegovo kreativnost. Ob izdelavi lutke je v ospredju razvoj fine motorike, koordinacije roka-oko; otrok nadalje tu spoznava različne materiale, širi svoje znanje z novimi pojmi, izraža čustva ob ustvarjanju lika ipd. Izdelava lastnih lutk otrokom omogoča, da se izražajo že od samega začetka, od trenutka, ko izbirajo lik.

»Metode dela pri izdelavi lutke se med seboj povezujejo in dopolnjujejo in v prepletanju pripeljejo do celotnega projekta, do posamezne vodene dejavnosti ali le nekajminutne igre z lutko« (Korošec, 2006, str. 129–130).

Upoštevati moramo seveda, da izdelki, ki jih bo otrok ustvaril, ne bodo imeli posebne estetke vrednosti, vendar je že sama dejavnost otrok dovolj velik dosežek. Pri sistematično načrtovanih in stopnjevanih aktivnostih na tem področju bomo kmalu opazili, da otroci napredujejo in igraje osvajajo nova znanja na likovnem področju, po drugi strani pa pridobivajo čut za estetiko. Otroke lahko spodbujamo, naj lutke uporabljajo za vsakdanjo igro, še bolje pa je, da jih spodbudimo k uprizarjanju kratkih improvizacij na določeno temo, ki je lahko iz povsem vsakdanjega življenja ali pa se nanaša na temo, ki smo jo obravnavali. Zelo pomembno je, da tovrstnih improvizacij ne ocenjujemo s prestrogimi kriteriji, saj bi si s tem naredili medvedjo uslugo in tvegali, da bomo otrokom lastno ustvarjalnost z lutkami priskutili.

1.3 Lutka v starostnem obdobju od 3 do 6 let

»V tem obdobju se otrokova domišljija neizmerno razvija, simbolna igra je v dejavnostih vedno bolj prisotna, otrok ustvarja v skladu s spominom izkušenj, ki si jih je pridobil. Otrok sprejema zgodbe, primerne svoji starosti, z odprtim srcem, z razumevanjem preprostih pomenskih gest, gibanj, barv in lutk. Vse, kar vidi, želi posnemati, pa tudi preoblikovati, zato je pomembno, da pripovedujemo z enostavnimi lutkami in scenografijo« (Latshaw, 1978, povz. po Down, str. 20).

»Otroci so sposobni sodelovati v vodeni lutkovni dejavnosti, vse bolj pa se prosto igrajo v lutkovnem kotičku. Sposobni so sami izdelovati lutke, 3-letniki s preprostimi metodami izdelovanja, 4- in 5-letniki pa tudi s kompleksnejšimi« (prav tam).

»Odrasli lahko veliko pripomoremo k razvoju otroške domišljije. Spodbujamo jo s preprostimi pripomočki in vedno dosegljivimi lutkami, ki jih otroci lahko uporabijo. Tako prek opazovanja naše igre posnemajo gibanje lutke ter govor in tako lažje najdejo pot do kreativne domišljijske igre. Spremljajo lahko že zgodbe z bolj kompleksnimi zapleti« (prav tam).

Za otroke stare 3–4 leta je značilno, da se že dobro zavedajo sveta okrog sebe, njihova radovednost pa ne pozna meja. Lutka, ki je prav tako radovedna, kot so oni sami, in jih zna motivirati, da sami raziskujejo svet, lahko pomaga vzgojitelju, da vzgoji prave male raziskovalce. Otroci radi posnemajo lutko, ki kaže zanimanje za določeno temo, ne glede na to, za katero področje kurikula gre.

»Pripovedovanje zgodb, učenje pesmi, predstavitev poezije ali vsebine knjige s pomočjo lutk je eno največjih bogastev, ki nam jih lutke nudijo. Ko zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, doživimo zgodbo na čisto drugačen način, kot če jo nekdo prebere. Tako kombinacija literarne umetnosti in lutk s svojo obliko, barvo, dimenzijo in gibanjem obogati literarno doživetje. Med otroki in lutkami je med predstavitvijo prisoten dialog, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni. Otroci se vsak na svoj način vživljajo v lutkovne junake, jih vzpodbujajo, sprašujejo, spreminjajo glasove in like globlje doživljajo« (Korošec, 2006, str. 128).

Ob zanimivih lutkovnih interpretacijah pesmic se teh otroci igraje naučijo. Snov, ki jim jo predstavimo z lukami, se hitreje usidra v spomin, otroci pa ne čutijo pritiska, kadar odgovarjajo na vprašanja, ki jim jih zastavi lutka, kar jih spodbudi k pogostejšemu vključevanju v razpravo.

Raziskava, ki so jo v letih 2004 in 2005 v Veliki Britaniji opravili Keogh, Naylor, Downing, Maloney in Simon je pokazala, da so otroci ob uporabi lutke pri naravoslovnih temah za argumentirano razpravo porabili skoraj 3-krat več časa kot takrat, ko lutka ni bila uporabljena.

Otroci te starosti so sposobni že sami izdelati precej različnih vrst lutk. Ustvarijo lahko preproste lutke na nitih, ročne lutke, lutke na palici. Kot sem že omenil, njihovih izdelkov ne moremo ocenjevati po običajnih estetskih merilih, lahko pa ocenimo, koliko truda je bilo vložena v njihovo izdelavo. Otroci veliko raje sodelujejo pri pripravi predstav, za katere sami izdelajo lutke ter sceno in pri katerih so nasploh karseda vključeni v ustvarjalni proces. Občutek, da so nekaj ustvarili in bili del nečesa pomembnega, je tu mnogo očitnejši, kar se kaže tudi v tem, da se o predstavi pogovarjajo še dolgo po tem, ko so jo dokončali. To starostno obdobje je že primerno, da otrokom predstavimo osnove gledaliških zakonitosti, predvsem bazične tehnike. Pri tem nam je spet lahko v veliko pomoč lutka. Lutka lahko otroke na šaljiv način opozarja na to, kdaj so s hrbtom obrnjeni proti občinstvu, kdaj s telesom pokrivajo lutko, kdaj je njihova lutka obrnjena tako, da je občinstvo ne vidi, in še bi lahko naštevali.

Otroci v starosti od 4 do 6 let so lahko že pravi lutkarji. Če je vzgojitelj z njimi od vstopa v vrtec in redno uporablja lutko ter napravi lutkovne dejavnosti za stalnico v svojem vzgojnem delu, bodo otroci te starosti že samoiniciativno posegali po lutki. Z lutko si bodo znali olajšati komunikacijo z vzgojiteljem in s sovrstniki. Z lutko bodo znali na družbeno sprejemljiv način sprostiti čustva in izraziti stiske, ki jih brez lutke mogoče nikoli ne bi. Lutka lahko v tem starostnem obdobju še izraziteje pride do veljave, saj jo lahko zdaj večje uporabljata tako vzgojitelj kot otrok. Otroci namreč spoznajo vrednost lutke pri komunikaciji in jo znajo s pridom izkoristiti. Zanimivo je, da tudi otroci, ki se v tem času prvič srečujejo z lutko, zelo hitro ujamejo svoje vrstnike kar gre pripisati veliki zmožnosti otrok za posnemanje in prilagajanje na nove situacije, predvsem pozitivne, kakršne bi dejavnosti z lutko vsekakor morale biti.

Pri pripravljanju lutkovnih predstav lahko otroci tega starostnega obdobja ob minimalnem vodenju ustvarijo neverjetne lutkovne predstave, pripravljanje takšnih predstav pa lahko prav vsakemu članu skupine omogoči, da se dejavno vključi v ustvarjalni proces. Nekateri otroci so bolj likovno nadarjeni in so tako kot nalašč za izdelavo lutk in scene. Tisti, ki že v teh letih kažejo voditeljske sposobnosti, so lahko zadolženi za koordinacijo in organizacijo del, ki so potrebna za izvedbo predstave, vsi pa so lahko vključeni v izmišljanje ali prirejanje besedila. Tisti, ki so bolj glasbeno usmerjeni, lahko poskrbijo za glasbeno opremo predstave. Tisti z igralskimi sposobnostmi pa bodo seveda animatorji, ki bodo v predstavi nastopili. Čar lutk pa je tudi ali predvsem v tem, da zaradi svoje posredne komunikacije tudi tistim bolj plašnim omogočajo, da nastopijo in se pokažejo v svoji pravi luči, ne da bi se neposredno izpostavili. Prav ta lastnost lutk lahko otrokom, ki bi jih sicer ne mogli prepričati, naj nastopijo, dvigne samozavest in jim predoči njihove lastne sposobnosti ter jih na ta način opogumi za kasnejše javno nastopanje. Otrokom je pri pripravljanju takšne predstave nujno pustiti, da vanjo vložijo čim več svoje energije, ustvarjalnosti in dela. Ne smemo jim pretirano pomagati, kadar naletijo na ovire, saj nas bodo presenetili z izvirnimi rešitvami, če jim bomo le pustili dovolj časa. Največ, kar lahko storimo, je, da jih nežno usmerimo, ko se jim zatakne.

2 LUTKA IN RAZVOJ KOMUNIKACIJE

2.1 Komunikacija in sporočanje

Komunikacija, predvsem verbalna, je tisto, po čemer se človek razlikuje od ostalih bitij na svetu; rekli bi lahko celo, da je prav komunikacija tista, ki definira človeka kot družbeno in družabno bitje. Že iz same besede (*communico, communicare*, lat. napraviti skupno, razdeliti) lahko razberemo, da gre pri komunikaciji za proces, v katerega sta vključena vsaj dva.

»Komunikacija je kompleksen in mnogovrsten proces pretoka informacij, ki ne nosi le sporočila o slovarskem pomenu uporabljenih besed, ampak o namenih, o izvorih in o odnosih med ljudmi, hkrati pa vedno potuje prek več kanalov. Navadno vsak pomisli na komunikacijo z uporabo besed oziroma govora, kadar ima v mislih komuniciranje, toda podrobnejša proučevanja so pozorna na več kanalov komuniciranja (Trček, 1994, v Korošec, 2004, str 34).

Sporočanje najpogosteje delimo na:

- neglasovno nebesedno, to je sporočanje z gibi, mimiko, držo in podobnim – kinestetična sporočila;
- glasovno nebesedno, to je pošiljanje sporočil prek fonetike in parajezika;
- glasovno besedno sporočanje;
- neglasovno besedno sporočanje, to je sporočanje s pisavo (Korošec, 2004, str. 35).

Ena osnovnih delitev komunikacije je tudi na verbalno in neverbalno komunikacijo.

»Verbalna komunikacija, sporazumevanje z jezikom, je ena ključnih značilnosti človeške vrste. Govorni jezik je najpomembnejši simbolni sistem, ki ga človek največ uporablja, in je tudi najbolj razvit sistem nasploh« (Rot, 1982, v Korošec, 2004, str. 35). Verbalno komunikacijo pa pri neposredni interakciji neizogibno spremlja neverbalna. Ta vključuje tako glasovno oblikovanje govora (glasnost, ton, različni medmeti ipd.), mimiko obraza, kretnje rok, držo telesa, očesni stik, prostorsko postavitve oseb, ki komunicirajo, kot tudi osebni stil, ki ga oseba, ki komunicira, izraža s svojim načinom oblačenja, pričesko, ličili itd. Vzgojitelji naj bi s svojim osebnim stilom načeloma ne izstopali; seveda pa ne gre pričakovati, da bi morali biti zaradi narave svoje službe uniformni in zavezani klasičnim standardom. Sicer pa že narava

samega dela narekuje udobna, skorajda športna oblačila, saj je pri delu z otroki potrebnega veliko gibanja, sklanjanja, mnogokrat je treba poklekniti, počepniti, tekati, skakati ipd. Kadar izvajamo lutkovne dejavnosti, v katere so vključeni tudi otroci, za to seveda ne bomo izbirali posebnih oblačil, če pa pripravljamo lutkovno predstavo, je priporočljivo, da smo oblečeni v črno, saj nam ta barva omogoča, da kar največ pozornosti ostane lutki.

Raziskovalci pripisujejo neverbalni komunikaciji v neposredni interakciji različno velik pomen za izražanje smisla verbalnega dela sporočila. Vsem pa je skupno, da ta delež ocenjujejo na več od polovice, nekateri celo na več kot dve tretjini.

»Brajša v svoji raziskavi (1991) govori o štirih temeljnih pogojih za kvalitetno komunikacijo: občutek svobode in neogroženosti ter sprejemanje in iskrenost v komunikaciji. Samo svobodni in neogroženi lahko sprejemamo komunikacijo vseh sogovornikov in smo med komuniciranjem iskreni in kongruentni. Prizadevamo si za kvalitetno komunikacijo v šolah, ki pa jo lahko dosežemo s širjenjem znanja o komunikaciji, z zavedanjem, kateri dejavniki pogojujejo dobro in kateri slabo komunikacijo. Jasno je, da je izredno pomembna osebnost učitelja, ki vpliva na sprejemanje ali zavračanje odprte, kreativne, dobre komunikacije z upoštevanjem učenčevih interesov in njegovih značajskih lastnosti« (Korošec, 2004, str. 43).

Dobra komunikacija je izrednega pomena zlasti v vrtcu, saj mnogo otrok prav tu dobi prve izkušnje s komunikacijo na tako širokem področju. Nenadoma mora otrok komunicirati na določen način, da je razumljen. Komunicira z različnimi odraslimi, obenem pa mora komunicirati z večjim številom vrstnikov.

»Osnovni instrument vzgoje in izobraževanja je komunikacija, in sicer med učiteljem in učencem, med učitelji samimi in med učenci samimi. »Najpomembnejše teorije učenja pravijo, da je proces učenja sestavljen iz prenašanja znanja (pojmov, dejstev, informacij) ali spretnosti od tistega, ki ta znanja in te spretnosti ima, na tistega, ki si jih mora usvojiti ali se jih naučiti« (Furlan, 1972, v Korošec 2002, str. 32).

»V vzgojno-izobraževalnem procesu gre za interakcijsko-komunikacijski proces, kjer interakcijo razumemo kot medsebojno delovanje vsaj dveh oseb, ki na osnovi svojih stališč, ki jih zavzemata, določata svoje vedenje« (Bratanić, 1991, v Korošec, 2004, str. 33).

2.2 Lutka in komunikacija

Naša interakcija z okoljem se začne že ob rojstvu in njena intenzivnost se potem vsak dan stopnjuje. Že dojenček komunicira s svojimi starši in si tako zagotavlja, da so njegove potrebe zadovoljene. Pri dojenčku sicer ne moremo govoriti o stališčih, vendar je njegovo vedenje vendarle odvisno od zadovoljevanja in načina zadovoljevanja potreb. Boljše ko so človekove sposobnosti komunikacije, večji socialni kapital si lahko zagotovi in lažje posledično uspe v življenju. Če izhajamo iz tega dejstva, lahko takoj ugotovimo, kako pomembno je otroku omogočiti, da čim prej razvije svoje komunikacijske sposobnosti. Kot sem že omenil, je lahko lutka tista, ki otroku omogoči lažjo navezavo stikov, in tisti trenutek, ko vzpostavimo stik lahko začnemo aktivno komunicirati. Po Watzlawicku (1967, v Bratanič, 1991, v Korošec, 2004, str. 34) je nemogoče ne komunicirati. Čim smo v odnosu z neko osebo, že komuniciramo. Vsako vedenje v medosebni situaciji je že komunikacija. Tudi premori, prezrtja, molk in izogibanje so sporočila, ki pa vodijo v motnje v komunikaciji.

»Ali otrok takoj po rojstvu in še nekaj mesecev po tem ne komunicira s svojo mamo in z okolico prav neverbalno?! Kasneje pa verbalizacija izpodrine ta najbolj primaren in naraven način komunikacije. Sporočanje z lutko in gledališko igro nam povrne tak način komunikacije in pomaga prepoznati in izraziti se s simbolnim jezikom« (Korošec, 2002, str. 34).

Otrokova prva komunikacija načeloma poteka z osebami, ki ga imajo rade, mu nudijo varnost in mu vzbuja zaupanje, ki je eden izmed temeljev komunikacije. S časom se otrok v različnih situacijah nauči komunikacijskih veščin, ki mu narekujejo, da se prilagodi stopnji zaupanja, ki ga osebi, s katero komunicira, lahko izkaže. Lutka je tako pri vzpostavljanju komunikacije v prednosti.

Kadar pri komunikaciji uporabljamo lutko, je komunikacijskih motenj bistveno manj. Lutka je namreč, če jo uporabljamo pravilno, otroku navadno ljubša ali pa si vsaj hitreje pridobi otrokovo zaupanje kot odrasla oseba. Pri mlajših, ki verbalno komunikacijo šele spoznavajo, lahko z lutko dosežemo, da hitreje spoznavajo besede, lažje jih pripravimo do čebljanja, ki jim pomaga razvijati govorni aparat, pri obojih pa lažje ohranjamo njihovo pozornost.

Pri otrocih, ki že usvajajo prve besede je lutka dobra motivatorica za spodbujanje govora, saj ji otroci zelo radi govorijo in pripovedujejo. Lutka ima tudi to prednost, da otroci ne čutijo tolikšnega pritiska, da bi v pogovoru z njo govorili »pravilno«, kar jih spodbuja, da govorijo več, kar je v tej fazi govornega razvoja zelo pomembno. Otrokom, ki že sestavljajo prve stavke, lahko lutko ponudimo kot medij, prek katerega naj se izrazijo. Če nimamo previsokih pričakovanj, bomo kmalu prijetno presenečeni, kaj vse znajo povedati s svojim skopim besediščem. Eden najučinkovitejših načinov učenja je gotovo ponavljanje, zato bo otrok, ki ima možnost komunicirati z lutko, ki govori pravilno, nevede osvajal prvine pravilne izgovarjave, oblikoslovja in skladnje. Uporaba lutke se izkaže tudi kot izredno učinkovito sredstvo za bogatenje besednega zaklada otrok.

Svojevrstna komunikacija poteka pri delu z lutko, kjer oddajanje sporočil poteka posredno preko lutke. Učitelj je lahko oddajnik v odnosu do otrok, sporočila pa oddajajo tudi učitelju. »Komunikacija z lutko v roki poteka v dveh smereh: najprej se odrasli z lutko v roki naslavlja na otroka, potem pa bo tudi otrok skozi lutko, morda animacijo svoje igrače reagiral in poskušal izraziti svoje mnenje« (Majaron, 2000, str. 33). Pri otrocih, ki že kar dobro govorijo, pa lahko lutka začne redno nastopati na obeh koncih komunikacije, ki poteka v vrtcu. Otrokom moramo omogočiti, da imajo dovolj možnosti stika z lutko, saj jo bodo le na ta način vzljubili do te mere, da bo lahko postala posrednik med njimi in svetom, ki jih včasih navdaja z negotovostjo. Upoštevati moramo, da pri tovrstni komunikaciji ni nič prepovedano. Dovoljeni so povzdigovanje glasu, uporaba »grdih« besed, zastranitve s teme pogovora in podobno. Lutka lahko postane dragocen pripomoček za pogovor o temah, o katerih se otrok sicer težko izraža. Pomaga nam do globljega pogleda v podrobnosti težav, ki pestijo otroka, kar nam omogoči, da težavo rešimo hitreje, lažje in bolj učinkovito. Tak vpogled nam omogočita tako otrokov pogovor z lutko, ki jo vodi odrasli, kot tudi naš pogovor z lutko, ki jo vodi otrok. Uporaba lutke nam omogoča, da pri otrocih, ki razvijejo neprimerne vzorce komuniciranja (uporaba kletvic, oponašanje, molk idr.), te vzorce popravimo. Ta proces sicer zahteva vztrajno in potrpežljivo delo z otrokom, ampak če lutki zaupamo, uspeh ne more izostati. Lutka mora v tem primeru delovati kot zgled, lahko pa z jasno izraženo odklonilnostjo pogovor ob pojavu tovrstnih vzorcev zapusti. Predpogoj za uspešnost je seveda, da je otrok navezan na lutko.

2.3 Lutka in vzgojitelj

»Vzgojitelju lutke pomagajo pri:

- lažjem razumevanju otroka;
- prepoznavanju otrokovih čustev in težav;
- hitrejšem in zanimivejšem doseganju ciljev učnega načrta« (povz. po Korošec, 2004, str. 126).

V zgoraj naštetih dejstvih se praktično skriva srž vsega pedagoškega dela. Vzgojitelj, ki zna razumeti otroka, ki prepozna njegova čustva in težave in na privlačen način dosega cilje, je dober vzgojitelj, ki ga imajo otroci radi, obenem pa je pri svojem poslanstvu vzgoje in izobraževanja učinkovit. Če želimo resnično doseči vse, kar nam uporaba lutke omogoča, je skoraj nujno, da lutko predstavimo že ob svojem prvem stiku z otroki. Lutka nam ta prvi stik olajšala, otrokom pa dala občutek, da niso prepuščeni zgolj novi odrasli osebi, temveč jih v novem okolju čaka prijatelj, zaveznik, celo »sotrpin«. Ta oseba je lahko oziroma mora biti vključena v vse vidike vzgojnega dela. Lahko nam pomaga pri izvajanju vsakodnevne rutine, kot tudi vseh dejavnosti, ki jih izvajamo znotraj kurikula. Lutka pa je nenadomestljiva tudi kot prijateljica in tolažnica, kar ji v očeh otroka zagotavlja zaupanje.

Prav to zaupanje, ki ga otroci gojijo do lutke, to njihovo naklonjenost, pa lahko vzgojitelj izkoristi za ustvarjanje prijetnega in varnega vzdušja, ki omogoča hitrejši napredek otrok na vseh področjih njihovega razvoja.

»Vemo, da otrok lažje vzpostavi kontakt z lutko kot z vzgojiteljico, včasih celo s starši. To lahko razložimo le na energetski ravni in z otrokovim strahom pred odraslim, z negotovostjo v vzpostavljanju komunikacije, ki mu jo posrednik, lutka, zelo olajša. In prav to poskušamo izkoristiti, da otrok na manj stresen način sprejema okolje, v katerem živi in sporoča svoj odnos do njega« (Majaron, 2000, str. 33)

Že večkrat smo izpostavili, da otroci lutki verjamejo, čeprav se zavedajo, da jo oživlja nekdo drug. Ta drugi, animator, pa ravno zaradi svoje vloge, ki jo ima v vsakdanu otroka, tudi sam bolj priljubljen. In zlahka si predstavljamo, da vzgojitelj, ki ga imajo otroci radi in ga občudujejo, laže dosega želene rezultate tudi brez uporabe lutke.

»Preprosta učiteljeva lutka otoka spodbudi k lastni ustvarjalnosti. Lutke, ki jih otroci izdelajo in uporabijo v svoji predstavi, so lahko zelo preproste. Ni pomembno, kako lutka izgleda, temveč kaj otrok čuti do nje. Še tako dovršeno izdelana lutka, ki ni oživila v predstavi (tudi zelo kratki improvizaciji), ni dosegla svojega namena v vzgojno-izobraževalnem delu. Ne sme se zgoditi, da bi lutka obtičala na razstavnem prostoru, ne da bi bila oživljena. Kajti osnovno izhodišče uporabe lutke v razredu je komunikacija in sporočanje z njo. Prav ta komunikacija pa nam prinese nove kvalitete v medsebojne odnose« (Korošec, 2004, str. 42).

Uporaba lutke omogoča, da komunikacija v skupini preide na višjo raven. Dober primer so otroci, ki z odraslimi komunicirajo malo ali nič, pri komunikaciji z lutko, pa naj bo ta v njihovih rokah ali v rokah vzgojitelja, pa presežejo svojo komunikacijsko blokado in se sčasoma odprejo. Prepričani smo, da gre predvsem za občutek varnosti, ki ga nudi lutka. Občutek varnosti pa izvira iz dveh naslovov: lutka, ki jo animira otrok, je tista, ki prevzame odgovornost za izrečeno, če pa otrok sam govori z lutko, ki jo animira nekdo drug, ne pričakuje obsojanja za izrečeno. Posebej za slednje je odgovoren vzgojitelj.

V današnjem času neprestanega ocenjevanja in merjenja uspešnosti, predvsem kvantitativnega, je otrokom mnogokrat težko dokazati svojo »vrednost«. Otroci, ki ne blesti pri dejavnostih, ki kažejo neposredne rezultate, zlahka začne izgubljati pozitivno samopodobo. Kreativna lutkovna dejavnost omogoča sodelovanje vsem v skupini, in vsak prispevek posameznika je del mozaika, ki ga s to dejavnostjo sestavljamo. Otroci večinoma kmalu sami ugotovijo pomembnost svojega prispevka, če pa se to ne zgodi, je naloga vzgojitelja, da otroka na to opozori. Ko otrok zasluti pomembnost svojega prispevka k celoti, se dvigne njegova samozavest, zato lahko odločneje in z močnejšim zaupanjem vase nadaljuje in nadgrajuje dejavnost. Kot pri vsaki kontinuirani dejavnosti se mora stopnja razvoja in doseženih veščin dvigovati tudi pri kreativni lutkovni dejavnosti.

3 LUTKA IN MOTIVACIJA

Dandanes so otroci z vseh strani bombardirani z informacijami in spodbudami, zato se njihov tolerančni prag njihovega sprejemanja vse prepogosto zviša do te mere, da meji že skoraj na otopelost. Dogaja se, da so otroci z njimi popolnoma zasičeni, sami pa jih ne znajo postaviti v strukturo, ki bi jo lahko uporabili. Iz lastnih izkušenj vemo, da strokovni delavci tarnajo, da je otroke vse težje motivirati, iz tega pa sledi, da je težko tudi ohranjati njihovo pozornost. Lutka ima, kljub svoji starosvetnosti ali pa nemara ravno zaradi nje, še vedno moč, da otroke motivira. Vzgojiteljeva beseda je beseda avtoritete, medtem ko je beseda lutke beseda prijatelja, beseda tovariša. Otroci so pripravljene za lutko narediti marsikaj, skupaj z njo pa skoraj vse. Lutka ohranja tisto raven domišljijanskega, ki otrokom v svetu izdelanih in do potankosti izdelanih igrač manjka.

Eden ključnih pogojev za motiviranost otrok za šolsko delo je pozitivna samopodoba.

»Pozitivna samopodoba pri predšolskem otroku je boljše napoved šolskega uspeha kot inteligenčni kvocient. Z razvojem podobe o sebi raste tudi otrokova sposobnost spoznavanja nasploh. Otroci s pozitivno samopodobo so boljše pripravljene na sodelovalne oblike vedenja. Zavedajoč se splošnega spoznanja o pomembnosti razvoja pozitivne samopodobe pri predšolskih otrocih, moramo priznati lutko kot pomembno sredstvo za optimalno doseganje ciljev na tem področju. Otrok, ki ima možnost igrati se z lutko, se hitro nauči videti sebe kot edinstveno bitje. S tem, da mu pomagamo sebe videti v taki luči in da se dobro počuti zaradi svojih zamisli in tega, kar počne, mu omogočimo, da dobi občutek samozavesti in pomembnosti (Čudina-Obradović, 1990, v Ivon, 2010, str. 40).

V času, ko na posameznika v družbi vpliva predvsem zunanja motivacija (velja za otroke in odrasle), so lutke prava osvežitev v pristopu do motiviranja otrok. Ker si otrok lutko sam izbere za avtoriteto, je za dejavnost, ki jo z lutko izvaja ali h kateri ga lutka spodbudi, notranje motiviran.

»Ustvarjalna dramska igra je dinamičen proces, ki sodelujoče spodbuja, da raziskujejo, izdelujejo in artikulirajo svojo izkušnjo in jo nato s svojimi idejami, mnenji in čustvi posredujejo skozi dramsko dejanje – igro« (Brėdikytė, 2002, str. 17).

Posebej dobrodošla za razvijanje domišljije, sposobnosti koncentracije, motorike, likovnih spretnosti in jezikovnih ter socialnih veščin in za pridobivanje tehničnih znanj je priprava lastne lutkovne predstave. Gre za dejavnost, ki poseže, če je pravilno načrtovana in izvedena, na prav vsa področja kurikula.

»Močna spodbuda, da bi otroci sami zaigrali predstavo, pa je obisk lutkovnega gledališča. Dobra predstava v otroku sproži vznemirjenje in ustvarjalnost. Tako doživetje pripravijo kar vzgojiteljice, včasih gostujoča lutkovna skupina, žal precej bolj poredko lahko otroci obišejo lutkovno gledališče. Tam se spoznajo tudi s čarobno mikavnostjo prostora z vstopnicami, garderobo in na koncu dvorano z zastorom, ki se bo zdaj zdaj odprl« (Majaron, 2002, str. 5–6).

Priprava lutkovne predstave v oddelku je velikokrat že sama dovolj močna motivacija za vse dejavnosti, ki jo spremljajo. Kadar pa motivacija začne upadati, jo lahko z uporabo lutke znova okrepimo.

4 LUTKA IN USTVARJALNOST

4.1 Spodbujanje ustvarjalnosti

Že v prejšnjem poglavju smo izpostavili, da so današnji otroci izpostavljeni prevelikemu številu premočnih dražljajev že v najzgodnejšem obdobju razvoja. Potrošniška družba jih utaplja v množici lahko dostopnih igráč. Težava s temi igráčami je ta, da so izdelane do zadnjega detajla, zanje pa je moč kupiti vsakovrstne nadgradnje in pripomočke, ki imajo mnogokrat zgolj eno funkcijo ali način uporabe. Zaradi vsega naštetega otroci pri igri ne uporabljajo domišljije, kaj šele da bi jo razvijali. Ob vsej obilici igráč se pogosto dogaja, da se otroci vseeno dolgočasijo. Otroci z malo domišljije so le stežka ustvarjalni.

Ena največjih potrditev, ki jih vzgojitelj lahko doživi, je, da ob sistematičnem delu z lutko in pri omogočanju otrokom igre z lutko vidi, kako otroška domišljija dobi krila. Od prvega spoznavanja z njo prek prvih dialogov pa vse do iger, ki lahko s prekinitvami trajajo več dni ali celo tednov. Gre sicer za dolgotrajen proces, ki pa pri nekaterih otrocih obrodi obilne sadove.

Arthur Copley (1992, v Kroflič, 1999, v Korošec, 2004, str. 76) poudarja, »da ima ustvarjalnost, ki jo pojmuje kot inovativno, svobodno, drzno, izvirno mišljenje, tri sestavine: intelektualna prvina (moč porajanja idej), motivacijska prvina (želja po delu na zamislih in komuniciranju z njimi, ko so izdelane), emocionalna prvina (pogum za drugačno razmišljanje, vztrajanje, upiranje pritiskom konformizma, tveganje posmeha ipd.) Vse tri prvine naj bi v interakciji vseboval tudi vzgojno-izobraževalni proces, kolikor želimo imeti ustvarjalno misleče otroke in ustvarjalne dosežke.«

4.2 Kreativna dramska vzgoja

»V skladu s cilji kreativne dramske vzgoje se otrokom predstavi neki problem, vezan na učni načrt, ki ga z igro z lutkami ustvarjalno rešijo. Izhodišče je lahko seveda tudi zgodba, ki se tematsko veže na šolsko delo, otroci pa to zgodbo v skupini ali individualno obdelajo, predelajo z veliko mero ustvarjalne svobode, ki jim jo učitelj dopušča. Dodajajo svoje like, spremenijo konec zgodbe, so ustvarjalni pri oblikovanju lutk in morebitne scene. S

senzibilnim vodenjem otrokom dopuščamo lastne rešitve in jim z nasveti pomagamo iz morebitne zagate. »Pomembno je, da otrok sam ustvarja lutko. Ta je namreč samo njegova: zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami, oživljena z njegovo energijo in čustvi. S tem ustvarjanje in oživljanje lutke prekaša vse kreativne otrokove dejavnosti, saj nemalokrat iz otroških rok dobijo svojo vidno podobo pojmi, za katere včasih dvomimo, da jih otroci razumejo in dojamejo: rojstvo, strah, jeza, žalost veselje, ljubezen, smrt, noč, dan, letni časi, lenoba, marljivost ...« (Majaron, 2001, v Korošec, 2004, str. 76).

»Dolgoletni raziskovalec narodnega blaga B. Kerbelytė poudarja, kako pomembno je, da si otrok samostojno izmisli pravljico, kajti to mu pomaga razvijati domišljijo in spodbuja njegovo mišljenje« (Brėdikytė, 2002, str. 11).

4.3 Kaj je kreativna gledališka vzgoja?

»Področje gledališča je pravzaprav najbolj svobodna oblika otrokove ustvarjalnosti, ker praktično nima meja. Te meje sicer otroku najbolj pogosto postavljamo, ko od njega pričakujemo, da se bo dosledno naučil besedilo. Kreativna gledališka vzgoja je ena izmed najbolj kompleksnih, saj vključuje vrsto izraznih sredstev. Otroci lahko izražajo svoje občutke, misli, odnos do okolja, do ljudi z mimiko, s pantomimo, z gibom, z lutkami, z maskami, z jezikovnim ustvarjanjem, z glasbo. Vse te dejavnosti se lahko odvijajo pri pouku z uresničevanjem vzgojno-izobraževalnih ciljev ali pri interesni dejavnosti« (Korošec, 2002, str. 37).

4.4 Cilji kreativne gledališke vzgoje

»Dr. Nelly McCaslin, ki je začetnica kreativne gledališke vzgoje v Ameriki, navaja cilje, ki jih dosežemo s kreativno gledališko vzgojo:

- razvoj kreativnosti in občutka za estetiko, bolj kritično mišljenje;
- boljša socialni razvoj in kooperativnost;
- izboljšanje komunikacijskih sposobnosti, razvoj moralnih in duhovnih vrednot;
- zavedanje samega sebe« (McCaslin, 1989, v Korošec, 2002, str. 37).

»Osnova kreativne gledališke vzgoje niso besedila, temveč kreativno ustvarjanje z mimiko, gibanje celega telesa, razvijanje domišljije, delo z lutkami in maskami, improvizacija prizorov – in to zmore vsak otrok, na svoj način, seveda« (Korošec, 2002, str. 41).

4.5 Igre domišljije

»Treba je ohranjati domišljijo, zaupati radovednosti otrok; odrasli pa moramo poskrbeti za prostor, čas in situacije, v katerih lahko otroci eksperimentirajo s „če bi bilo“, še preden padejo na tla realnega sveta« (Mead M., v McCaslin, 1989, in Korošec, 2002, str. 41).

Pomemben element domišljije je tudi divergenca. Otrok je znotraj igre sposoben ustvarjalnosti, fleksibilnosti in inovativnosti, kar so lastnosti divergentnega mišljenja. Sodobna pedagogika bi morala divergentno mišljenje negovati in razvijati, žal pa se v praksi kaže, da je ravno nasprotno. Otroke se vse prepogosto uči enosmernega razmišljanja, pri katerem imajo celo nefaktografska vprašanja le en pravilen odgovor.

Brėdikytė trdi, da je eksperimentiranje in manipuliranje z besedami in njihovimi zvezami ter njihova pomensko ustrezna in smiselna raba bistvena razvojna stopnja, tako kot stopnja manipuliranja s predmeti.

»Namen dialoške dramske igre z lutkami je otroka vključiti v dialog, ki ga začne vzgojitelj. Z gledanjem/opazovanjem odraslega otrok dobi pogum, da postopoma sam vstopi v igro ali drugače sodeluje v njej. V začetnih fazah mora vzgojitelj otroku pomagati, vendar mora paziti, da mu ne vzame poguma. Otrok, ki še nima razvitih govornih spretnosti, vsega ne more izraziti z besedami. Dramska igra z lutkami znatno razširi njegov zaklad izraznih sredstev (obrazna mimika, telesni gibi, lutke, različni zvoki) in mu tako pomaga izraziti misli z neverbalnimi sredstvi. Dramske dejavnosti z lutkami spodbudijo otrokovo mišljenje, domišljijo in verbalno izražanje, saj otrok živahno in z lahkoto spregovori o igri in svojih občutkih med predstavo, rad daje pripombe o igri drugih otrok in želi imeti video posnetke pravljič, v katerih je igral (Brėdikytė, 2002, str. 21).

5 LUTKA IN ČUSTVENI RAZVOJ

5.1 Emocionalna stališča učiteljev/vzgojiteljev

Renfro (1982) piše, da otrok lutko dojema kot nenevarnega prijatelja, ki mu lahko zaupa misli in občutke brez strahu, da bi se mu posmehoval ali pa se z njim prepiral. Ta prijatelj ima dostop do otrokovega notranjega sveta in se obenem lahko, kot posrednik, sporazumeva z zunanjim svetom. (Ivon, 2010, str. 26).

5.2 Zavedanje realnosti

»Otroci ločijo tistega, ki se igra, od lutke in vedo, da se le igrajo „kakor da“. Le otroci z močnejšimi znaki depersonalizacije ali s težkimi psihičnimi motnjami ne uspevajo ločiti lutke od namišljenega bitja, ki ga predstavlja« (Ivon, 2010, str. 24).

»Skozi dramske oz. domišljjske igre z lutko otroci postopoma dojamajo, kaj je v njihovem svetu realno in kaj ne. S preizkušanjem lastnih sposobnosti in meja v okolju, z lutkovno igro zaigrajo tisto, kar so videli, slišali, čustveno doživeli. Lutke so še posebno dobro sredstvo za otrokovo neverbalno in verbalno izražanje notranjih konfliktov v zvezi z realnostjo. Z lutkami otrok lahko zaigra situacije, kakršne bi si želel, a ve, da so v realnosti neizvedljive« (Korošec, 2004, str. 70).

»Izkušnje uporabe iz vrtcev in šol kažejo, da je lutka odlično motivacijsko sredstvo, ki spodbuja bogatenje in senzibilizacijo otrokovega čustvenega, socialnega in kognitivnega razvoja. Igra z lutko omogoča razumevanje problemov z drugega stališča in ustvarja distanco, ki je pogoj za usvajanje tolerance, čustvene inteligence in empatije. Sugestivnost, ki izhaja iz oživljanja lutke, in njena sposobnost, da simbolizira človeka in ustvarja nekakšnega dvojnika, pri otroku spodbudi mehanizme identifikacije in projekcije s katarzičnimi in osvobajajočimi prvinami. Otrok s pomočjo lutke spoznava karakterje, razpoloženja, kontekste dogajanja, in to vpliva na njegov miselni domišljjski in čustveni svet ter mu pomaga pri integraciji v vzgojno skupino v vrtcu« (Ivon, 2010, str. 7).

Otroci snov za domišljjsko igro črpajo iz vseh fiktivnih informacij, ki so jim dostopne. Po našem mnenju so najboljše, kar otroku lahko predstavimo, pravljice, saj vsebujejo po eni strani jasne podobe in razlage dogajanja, po drugi strani pa zaradi samega načina podajanja še vedno puščajo dovolj prostora domišljiji.

»B. Bettelheim je odkril mehaniko pravljice in trdi, da se pravljica ne ukvarja s koristno informacijo zunanjega sveta, temveč z notranjimi procesi, ki se odvijajo v posamezniku« (Bettelheim, 1982, v Brėdikytė, 2002, str. 19).

»Opozarja tudi na številne vidike pravljice, ki vplivajo na zorenje otrokove osebnosti, in sicer:

- na otroka učinkuje celostno, vceplja mu občutek lastne vrednosti in zaupanje v prihodnost;
- mu pomaga, da bolje razume sebe in svet okrog sebe in tudi svoja čustva;
- prikazuje vrednote moralnega vedenja;
- otroku nudi gradivo za domišljijo in sanje;
- razodeva kompleksnost človeške narave in potrjuje obstoj moralnega problema, ki je v izboranju med dobrim in zlim;
- jasna polarizacija pravljicnih likov (dober – hudoben, pameten – neumen, delaven – len) otroku omogoča, da se na podlagi samoidentifikacije odloči za občudovanega junaka in se z njim primerja« (Brėdikytė, 2002, str. 19).

»V predšolskem obdobju pride do pomembnega preloma, otrokova domišljija namreč razvije sposobnost igranja v izmišljeni situaciji. Psihološka narava procesov je zelo blizu igri, toda otrok se v njej resnično igra v izmišljenih okoliščinah, medtem ko ostaja otrok, ki poslušša, tako v situaciji kot v dejanjih v svoji domišljiji. V predšolskem obdobju se razumevanje izmišljenega besedila razvija zaradi otrokovega neposrednega in naivnega vključevanja v izmišljene dogodke, zaradi razmišljanja o njih in celo tega, da se je sposoben odmakniti in jih opazovati z razdalje. Tako otrok z igranja s predmeti preide na razmišljanje o njih. Nova mentalna dejavnost mu omogoči, da razume pojave in dogodke, v katere ni neposredno vključen. S prevzemanjem različnih vlog in včasih z igranjem več oseb hkrati se otrok začne zavedati razlik v perspektivi. Tu metoda DDIL „širi“ otrokove možnosti igranja s predmeti« (Brėdikytė, 2002, str. 19).

6 VLOGA LUTKE PRI SOCIALNIH ODNOSIH V SKUPINI

6.1 Oblikovanje socialnih veščin

»Lutka nudi priložnost urjenja socialnih veščin, nujnih za izgradnjo socialnega jaza. Ker je kreativno lutkarstvo načeloma skupinska dejavnost, zahteva, da se otroci med sabo poslušajo, da počakajo na vrsto, skušajo drug drugega razumeti in da spoštujejo ideje, predloge in občutke drugih. Ker je sodelovanje nujno za potek dejavnosti, so otroci motivirani za razvijanje tistih veščin, ki so potrebne za delo v skupini. Otrok se s pomočjo lutke laže vključi v skupinsko situacijo. S pomočjo lutke se bo obrnil na prijatelja ali pa se bo pogovarjal z njo in tako vzbudil pozornost skupine« (Ivon, 2010, str. 41).

Po naših izkušnjah in po izkušnjah kolegic uporaba lutk privede do bolj sproščenega vzdušja v skupini, predvsem zahvaljujoč spontanosti, ki jo otroci pridobijo pri igranju improvizacij na določeno temo. Sproščena komunikacija, ki jo otroci uporabljajo pri igri z lutkami, pa se nevede prenese tudi v vsakdanjo komunikacijo. Dejavnost, ki zahteva sodelovanje, poleg tega prispeva k večji povezanosti med posamezniki v skupini.

»Dejavnosti temeljijo na skupinskem ustvarjanju, na sodelovanju v majhnih skupinah. Če skupina želi uspešno pripraviti prizor, je nujna dobra interakcija v skupini, kar pa od otrok zahteva medsebojna usklajevanja mnenj in dogovarjanja. Potrebno je spoštovati drug drugega, se poslušati, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva in reakcije partnerjev v skupini« (Korošec, 2004, str. 71).

Pri igri vlog bodisi z lutkami bodisi brez njih morajo otroci uporabiti sposobnost vživljanja, kar neizogibno vodi k uporabi te sposobnosti v realnem življenju. Otroci sprva ne znajo interpretirati signalov, ki jih dobivajo od ostalih otrok v skupini, vendar pa se sčasoma, kar je lastno vsakemu razvoju, naučijo vživljati v svoje vrstnike, kar se kaže tudi v boljših odnosih v skupini, učinkovitejših in mirnejših načinih reševanja sporov in v splošnem povečanju socialnega kapitala posameznika.

»Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvijajo solidarnost, medsebojna pomoč in toleriranje

različnosti. Socialne razlike in stigmatiziranja so pozabljena s ciljem deliti ideje in improvizirati prizore. Učiteljice/vzgojiteljice, ki vodijo otroke v kreativnih lutkovnih dejavnostih, povedo, da so bili v skupino enakovredno vključeni sicer pri rednem pouku socialno izključeni otroci, ki so prispevali pomemben delež h končni stvaritvi, kar pa je pomembno vplivalo tudi na njihovo samopodobo. Učenci so prek lutke sprejeli tudi učenko, ki je sicer ne marajo v svoji družbi« (Korošec, 2004, str. 72).

»Ko govorimo o gledališču z igralcem, ugotovimo, da gre za direktno komunikacijo med igralcem in občinstvom. V lutkovnem gledališču pa igralec komunicira z občinstvom preko posrednika – lutke. Igralec se mora v nekem trenutku odreči svoji osebi in vso svojo energijo usmeriti v lutko. V gledališki igri igralec potrjuje svoj ego, v igri z lutko pa je v prvem planu lutka. Plašen otrok si bo z lutko upal komunicirati, ker mu je le-ta „ščit“, egocentričen pa bo svoj ego moral podrediti lutki, če bo želel skozi lutko vzpostaviti odnos z drugimi« (Korošec, 2002, str. 36).

Pomembno vlogo pri reševanju različnih težav, ki se pojavijo v skupini, zlasti kadar je treba skleniti kompromis, lahko odigra prav lutka. Vzgojitelj je tisti, ki mora prepoznati trenutek, da poseže po njej. Pri ustvarjanju povezanosti v novi skupini se lahko, odvisno od starosti skupine, lutka izkaže kot lepilo ali povezovalni člen vseh, ki so v skupini, vključno z vzgojiteljem. Vzgojitelj mora nenehno ohranjati svojo avtoriteto, kar počne predvsem tako, da ostaja varuh meja, ki jih je postavil otrokom oziroma o katerih se je dogovoril z otroki. Vzgojitelj mora biti nadalje nenehno dosleden, kar je eden temeljev ustvarjanja okolja, v katerem se otrok počuti varnega. Včasih pa situacija v skupini zahteva prekoračitev teh meja, in v takih trenutkih lahko vzgojitelj svojo avtoriteto prenese na lutko. Lutka lahko v takih primerih postane mediatorka med otroki in vzgojiteljem. Z argumentirano »razpravo« vsaka od strani nekoliko popusti, in skupaj se doseže kompromis, ki je zadovoljiv za obe strani. Na ta način obe strani zmagata, otroci do neke mere dosežejo, kar so hoteli, vzgojitelj pa ne izgubi avtoritete. Največji zmagovalec v celotni situaciji pa je nemara lutka, ki zraste v očeh obeh strani. Opisani postopek je lahko uspešen, le kadar vzgojitelj popolnoma verjame lutki in vanjo. Le kadar je lutka oživiljena s prepričanjem v uspeh in brez želje po uveljavljanju ega tistega, ki jo animira, lahko dosega uspehe. Lutka mora nadalje ostati zvesta svojemu značaju in ne sme spreminjati svojega mnenja in stališč iz situacije v situacijo, da bi rabila kot pripomoček za manipulacijo z otroki. Lutka se sicer obnese tudi kot manipulatorka, vendar pa je ta njena vloga zelo

kratke sape. Iz tega lahko povzamemo, da je pred vzgojitelji, ki se odločijo za uporabo lutke, zahtevna naloga, ki vključuje zavestno prepustitev značaju lutke, zbranost pri njeni uporabi, doslednost pri izkazovanju njenih značajskih lastnosti in ne nazadnje pomnjenje, kaj je lutka govorila. Vzgojitelj mora torej obvladati vse tisto, kar bi z lutko rad dosegel pri otrocih. Ne gre pričakovati, da bi lahko vzgojitelj vse te lastnosti dosegel ob prvi odločitvi, da bo v svoje vzgojno delo vključil lutko; če pa se je pripravljen prepustiti lutki, ga bo sama uporaba pripeljala do tega, da bo rasel tako na osebni kot strokovni ravni. Prav v tem je čudežnost uporabe lutke, saj vpliva na vse, ki so udeleženi v procesu njene uporabe, in jim pomaga k boljši komunikaciji in boljšemu poznavanju sebe in okolice.

7 METODE DELA Z LUTKO

N. Renfro in T. Hunt (1982, v Korošec, 2004, str. 83) izpostavljata šest različnih tehnik oziroma vrst dejavnosti z lutko, ki se odvijajo v razredu: spontana igra z lutko, priprava prizorov z lutko, pripovedovanje z lutko, pogovarjanje skozi lutko, učenje in poučevanje z lutko in izdelava lutke.

Spontana igra z lutko (»Puppet Playing«) je preprosta oblika lutkarstva, do katere pride spontano, brez posredovanja odraslih. Gre za obliko simbolne igre, pri kateri se otrok sam sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge, lahko sta v interakciji dva otroka vsak s svojo lutko, eksperimentira lahko več otrok, bodisi za mizo, pred ogledalom bodisi kar v lutkovnem kotičku. Otroci si kaj hitro tudi sami naredijo preprost lutkovni oder, ob tem pa seveda potrebujejo pomoč učitelja, ki jim pomaga pri iskanju materiala in pri reševanju kakšne manjše tehnične težave.

Do fascinantne spontane igre, ki učitelja/vzgojitelja vsakič znova preseneti, pride tudi v času pouka, ko so lutkovne dejavnosti načrtovane. Že med samo izdelavo, ko so lutke še nedokončane (brez oči in detajlov), takoj ko se je lutka sposobna gibati, je v razredu čutiti neverjetno energijo, in odvija se izredno bogata komunikacija na več ravneh. Tu se en sam otrok pogovarja s svojo lutko, tam drugi z gibanjem oživlja svoj lik, spet za tretjo mizo dva sošolca vstopata v spontano komunikacijo vsak s svojo lutko, v kotu za zaveso se odvija prizorček ... Učiteljeva vloga je v tem trenutku zelo pomembna. Škoda bi bilo prekiniti ta čarobni trenutek v službi lovljenja časa in ciljev, ki jih v nadaljnjem delu tako ali tako hitro dosežemo. Večinoma učitelj presenečen in vznemirjen obstane ob opazovanju otroka, ki čudežno z enim samim gibom potegne lutko v življenje.

Priprava prizorov z lutko (»Puppetizing«) je dejavnost, ki je pod skrbnim vodstvom odrasle osebe, ki s tehnikami kreativne drame usmerja otroke k pripravi lutkovnih prizorov na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, resničnega življenja ali domišljije. Prizori se pripravljajo ob improviziranih dialogih in gibanju. Otroci niso omejeni z odrom, svobodno pohajkujejo po igralnem prostoru in raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do svoje lutke. Gibanje je seveda odvisno od tega, za kakšno vrsto lutk se odločimo: pri igranju s

prstnimi lutkami ga ni toliko, zato je primeren tudi manjši prostor. Večje, npr. telesne lutke zahtevajo večji igralni prostor, pri igri in animaciji lutk je več gibanja.

Ker ni določenega scenarija in besedila za učenje na pamet, otroci svobodno prispevajo svoje ideje, dialog in scenarij. Za učitelja je pomembno, da ni pod pritiskom nastopa, tako otroke prepusti ustvarjalnosti. Občinstvo je seveda nujno, ustvarjanje bo nagradilo z ogledom predstave. Otroci lahko svoje prizore ali morda celo predstavo pokažejo svojim sošolcem, vrstnikom iz sosednjega razreda ali mlajšim vrstnikom, ki si z veseljem in veliko mero naklonjenosti ogledajo produkcije. Priprava razredne predstave tako pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino.

Pripovedovanje z lutko (»Puppetelling«): pripovedovati zgodbo, učiti se pesem ob glasbi, predstaviti poezijo, posredovati vsebino knjige s pomočjo lutk so med največjimi bogastvi, ki nam jih nudijo lutke. Učitelju/vzgojitelju ponujajo možnost za kreativno interpretacijo in ustvarjanje magičnega sveta za otroke in z njimi. Gre preprosto za pripovedovanje zgodb z lutkami. Ko zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, jo doživimo iz popolnoma drugega zornega kota. Protagonist pripoveduje drugače, kot je zgodba v resnici tekla, in če se mu v pripovedi pridruži še antagonist, je prisoten še en, popolnoma drugačen zorni kot. Trije prašički bodo zgodbo zagotovo povedali drugače kot volk, pogled Pepelke bo drugačen od pogleda mačehe in sestra.

»Puppetelling« ni predstava pred občinstvom, temveč gre pri njej prej za neformalni prizor in predstavitev zgodbe iz literature. Krasna kombinacija literarne umetnosti in lutk, ki s svojo obliko, barvo, dimenzijami in gibanjem obogatijo literarno doživetje. Med otroki in lutkami vznikne med predstavitvijo zgodbe pristen dialog, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni. Otroci se vživijo v lutkovne junake, jih spodbujajo, sprašujejo in like globlje doživijo. Spominjam se dečka, ki mi je v prvem razredu dan za dnem pripovedoval in igral zgodbo, ki jim jo je povedala knjižničarka, ko so obiskali knjižnico. Njegova igra je bila tako živa, kot še nikoli dotlej. Spreminjal je glasove junakov, risal zgodbo (na eno od teh risb je napisal »v šoli se imamo radi«) in vedno znova igral. Le kaj je bilo na tej zgodbi tako posebnega? Enkrat pozneje mi je mimogrede povedal, da je knjižničarka zgodbo predstavila z lutkami ... Žal podobne izkušnje ni bilo nikoli prej in nikoli pozneje.

Pogovarjanje skozi lutko (»Puppetalking«) temelji na poznavanju socialnega in emocionalnega razvoja otroka. Odrasli včasih nevede domnevajo, da otroci, ki svojih misli ne znajo posredovati z besedami, nikakor ne zmorejo izraziti svojih čustev in doživetij. Seveda to ne drži. Ponuditi jim je treba le pravi medij, v katerem se bodo lažje izrazili. Ena od sposobnosti, ki jih je pri otroku pomembno razvijati, je sposobnost prepoznavanja, razumevanja in verbaliziranja notranjih misli in čustev. Lutka nam lahko na tem področju zelo pomaga. Otroku se je v neposredni komunikaciji včasih težko zaupati odraslemu: bolj sproščeno bo spregovoril lutki ali skozi svojo lutko. Lutka predstavlja otroku ščit, zato se v tej posredni komunikaciji ne počuti izpostavljenega. Ne počuti se odgovornega za besede in dejanja lutke, zato je bolj sproščen – to so vendarle besede nekoga drugega. Ko lutko animira učitelj, otrok pozabi nanj in vso svojo pozornost usmeri na lutko. S tem so podrti vse ovire za medsebojno komunikacijo. Tako je bila študentka razrednega pouka na svojem opravljanju prakse presenečena: »Sploh se nisem skrila za kateder, ko sem animirala lutko, pa so vsi gledali le lutko. Popolnoma so pozabili, da sem v razredu.« Komunikacija skozi lutko pomaga razvijati otrokove verbalne sposobnosti. Če otrok lahko poimenuje svoja čustva in jih poveže s tem, kar jih povzroča, je zelo blizu njihovem razumevanju. V večkratni in kontinuirani igri z lutko se bo lažje izražal in lažje razumel. Otroku, ki prinese od doma različne emocionalne težave, bo o tem, kar ga teži, gotovo lažje povedal lutki. V takih primerih je dobrodošla lutka, ki je ljubljenska skupine, ki se ji otroci lahko zaupajo in je z njimi vedno in povsod. Lutka je senzibilna poslušalka, nežna z otrokom, ne obtožuje in ne graja. Otroci si od doma prinesejo tudi svojo ljubkovalno igračo, ki je učitelju v pomoč pri vzpostavljanju stika. Učiteljeva lutka se obrne na otrokovo igračo, ki bo prej ali slej spregovorila.

Če bo lutka, ki je ljubljenska skupine, vsak dan odšla h komu na dom, bo s tem ustvarjena povezava med šolo in domom. Nekaj, kar pripada celotni skupini, šolskemu okolju, je tudi pri otroku doma – izboljša se zaupanje in posledično komunikacija. Lutka je prijatelj skupine, ki lahko v vsakem trenutku pokuka iz predala, košarice ali učiteljevega žepa in potolaži žalostnega otroka ali spodbudi plahega.

Učenje in poučevanje z lutko (»Puppeteaching«): različne preproste lutkovne tehnike so nam v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev, pripomorejo k boljši motiviranosti za delo, k dobremu pomnjenju in razumevanju učne snovi. Učitelj ob lutkah in z njimi posreduje

informacije na zanimiv in vznemirljiv način, otroci pa se ob izdelavi lutke in igri z njo učijo celostno.

Izdelava lutke (»Puppetmaking«): pri izdelavi lutke mora imeti otrok dovolj svobode, da lahko njen značaj oblikuje po svoje. Že sama izdelava otroku nudi možnost za projekcijo čustev, želja in misli. Pri mlajših otrocih ni pomembno, kakšna je lutka; pomembno je, da otrok verjame, da je naredil slona, četudi mu lutka sploh ni podobna. Mi pa smo mu dolžni verjeti in sprejeti njegovo kreacijo. Otroka naj učitelj/vzgojitelj spodbuja z vprašanji, ki prebudijo njegovo domišljijo, nikakor pa naj ne prekinja otrokovih idej s komentarji kot »Kje si pa še videl vijolično pikapolonico?« ali »Tvoje drevo ima pa predebele veje in preširoko deblo!«. Učiteljeva senzibilnost je pri tem zelo pomembna, da lahko na eni strani uskladi zahtevnost izdelave z otrokovimi sposobnostmi na eni strani, na drugi strani pa upošteva otrokovo ustvarjalnost. Ob izdelavi lutke bo otrok razvijal fino motoriko, koordinacijo roka-oko, spoznaval različne materiale, širil svoje znanje o pojmih, izražal čustva že ob ustvarjanju lika ipd. In ne nazadnje – otrok bo lutko, ki jo je sam izdelal, cenil bolj kot katerokoli drugo in bo do nje vzpostavil intimen in pristen odnos.

»Izdelovanje lastnih lutk učencem omogoča, da se izražajo že od samega začetka, od trenutka, ko izbirajo lik. Odločitev, da se poudarijo agresivne ali nežne lastnosti lika, je prav tako način samoizražanja, pomembno pa je, da učitelj ne posega v ta kreativni proces. Učitelji se morajo omejiti samo na nudenje praktične pomoči, da bi otrok lažje izrazil svoje ideje in občutke v fizični in materialni obliki« (Debouny, 2002, v Korošec, 2004, str. 86).

»Nikakor ne moremo strogo ločiti posameznih načinov dela z lutko. Več ali manj se te metode med seboj povezujejo in dopolnjujejo in v prepletanju pripeljejo do celotnega projekta, do posamezne učne ure ali le nekajminutne igre z lutko. Vse pa prinašajo med učitelje in otroke veliko pozitivnega vznemirjenja, kreativnost in medsebojno povezovanje« (Korošec, 2004, str. 86).

»Vendar, tudi ko je težišče dela na pripravi predstave, moramo ves čas imeti v mislih, da delamo z otroki, in ne s profesionalci, zato ohranjamo otroško sproščenost, spontanost in veselje do igranja« (Korošec, 2004, str. 87).

8 PROJEKTNO DELO

»Projekt je ciljno usmerjen in zaključen proces razvijanja dejavnosti, ki so usmerjene k doseganju končnega cilja. Do tega cilja se prihaja postopoma z doseganjem posameznih podciljev. Pobuda za projekt lahko vsebuje samo en končni cilj ali pa vse podcilje« (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Projekt>).

Vsak projekt je enkratna in časovno omejena organizacijska tvorba, ki ima svoj začetek in konec, ko so zastavljeni cilji doseženi. Rezultat projekta je proizvod stvari in pomeni novo izkušnjo v vseh pogledih (Glogovec, Žagar, 1992).

Pri projektu je pomembno, da znanje in pridobivanje spretnosti ni le neposredno posredovano, ampak je rezultat otrokove aktivnosti. Namen projektne dela je ustvarjanje pogojev za aktivno učenje in spodbujanje otroka k odkrivanju in izgrajevanju lastnega znanja (prav tam).

8.1 Osnovne značilnosti projektne dela

- Tematsko-problemski pristop je pristop, pri katerem si zastavimo problem, iz katerega skušamo priti do končnega izdelka. V reševanje problema vključujemo znanja z različnih področij in se povezujemo z drugimi medpodročnimi dejavnostmi.
- Konkretnost tematike, pri čemer gre za reševanje dejanskih problemov, da otroci uvidijo smisel in pomen. Končni namen dejavnosti pri projektne delu je konkretni izdelek.
- Ciljno usmerjena in načrtovana dejavnost, ki jo izvajajo otroci. Cilji so skupni vsem udeležencem projekta. Pri postavljanju ciljev so pomembni načrtovanje, trajanje projekta, opredelitev števila udeležencev, kraj, prostor in aktivnosti.
- Upoštevanje interesov otrok in njihovih sposobnosti. To je pogoj za njihovo motiviranje in vključitev v projekt.
- Kooperativnost, pri kateri gre za skupno izvajanje projekta vseh udeležencev. Pri tem se razvija potreba po sodelovanju med otroci samimi in vzgojiteljem.
- Odprtost projektne dela mora biti naravnana na več virov znanja.
- Poudarek na izkustvenem učenju, kjer otroci pri uresničevanju ciljev aktivno uporabijo čim več svojih čutov. S tem se poveča učinkovitost učenja. Za projektne delo je značilno,

da združuje umsko in telesno delo, mišljenje in aktivnost, kar vpliva na dolgotrajnejše ohranjanje vsebin.

- Poudarek na učenju kot procesu zaradi primarne vzgojne funkcije. Dejansko predstavlja končni produkt projektnega dela le sredstvo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev (Novak idr., 1990, str. 25–36).

8.2 Vloga vzgojitelja pri projektnem delu

Pri projektnem delu vzgojitelj otroke postopno vodi skozi učni proces v smeri uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog. Med projektom vzgojitelj otroke spodbuja in usmerja ter jim pomaga pri učenju oziroma pri izvajanju aktivnosti, ki so jih prevzeli ob načrtovanju izvedbe projekta. Otroci z lastno aktivnostjo in posnemanjem vzgojitelja pridejo do neposrednih spoznanj in znanja (Novak idr., 1990, str. 22).

Vzgojiteljeva naloga je doseči čim večjo skladnost med individualnimi posebnostmi otrok, njihovimi interesi in zmožnostmi ter zastavljenimi cilji. Uresničitev ciljev pa je mogoča, če vzgojitelj v projekt vključi medpodročno povezovanje. S tem otrokom omogoči pridobivanje znanj, izkušenj na različnih vzgojnih področjih.

Pomembno je tudi, da vzgojitelj otroke spodbuja k iskanju širših pojmov v zvezi s temo, postavlja spodbudna vprašanja in na tak način pripomore k uspehu otrok pri zastavljenem projektnem delu. V projekt mora vključiti vse otroke in jim dati možnost za sodelovanje (Žifko, 2008, str. 32).

8.3 Vloga otroka pri projektnem delu

Otrok izraža svoja čustva, želje, ideje, pričakovanja, sodeluje v razpravah, počuti se pomembnega in koristnega pri uresničevanju skupnega cilja. Pri projektnem delu pridobiva nove izkušnje, spoznava nove pojme, razvija se na več področjih hkrati. Gre torej za celostno vzgojo otroka (prav tam).

8.4 Delo pri projektu

Delo pri projektu poteka po etapah, na katerih vzgojitelji izbirajo različne metode dela in uporabljajo različne učne aktivnosti.

Etape predstavljajo pobude, kjer se zbirajo ideje, nato pa se vsebinsko konkretizirajo osnovne zamisli in se izvede zamisel z načrtovanjem. Z usklajenimi aktivnostmi pride do izvedbe osnovne zamisli. V sklepnem delu se predstavijo izdelki.

Metode in oblike dela vključujejo: diskusijo, igro vlog, delo z vprašalniki, ekskurzijo, terensko delo, skupinsko delo, sodelovalno učenje.

Učne aktivnosti, kjer gre za postavljanje širših vprašanj, miselne modele v več manjših skupinah, tekmovanje v izvornih idejah in miselne izzive. Dokončno se oblikujejo cilji (Kaj? Zakaj? Kako?). Projekt se konča z izdelkom in igro (Novak idr., 1990).

8.5 Glavne etape projektnega dela

K. Frey razčleni projekt v sedem sestavin, med katerimi je pet glavnih, dve pa sta vmesni.

Glavne etape projektnega dela:

1. Pobuda, pri kateri se oblikuje tema projekta. Otroke spodbudimo k iskanju izvedbenih možnosti, vključimo ustvarjalnost otrok, vzgojitelja in staršev.
2. Skiciranje projekta, ko vzgojitelj skupaj z otroki pripravi skico projekta. Tukaj je nujna samostojnost otrok. Sami odkrivajo pot do informacij, ugotavljajo, katere informacije potrebujejo, in svoje ugotovitve delijo z drugimi otroki in z vzgojiteljem.
3. Načrtovanje izvedbe. Tukaj se otroci skupaj z vzgojiteljem odločijo, kaj, kako in s kom bodo sodelovali.
4. Izvedba, pri kateri je vsak otrok samoaktiven. V dejavnosti vlaga napor, se trudi, da nalogo opravi čim boljše, pri tem pa uporabi svoja znanja z različnih področij in išče nova ter sodeluje z drugimi otroci.
5. Sklepna etapa, pri kateri so po Freyu možni trije tipi:
 - Zavesten konec projekta, ki se izraža v obliki končnega dosežka.

- Vrnitev k pobudi, ki je primerjava dosežkov v zadnji etapi z začetno iniciativo.
- Svobodni iztek projekta, ko se aktivnost projektne skupine nadaljuje v drugih oblikah aktivnosti.

V vseh teh etapah se otroci učijo vrednotiti svoje ustvarjalne dosežke in včasih tudi izdelke, do katerih so prišli v izvedbeni etapi (Novak idr., 1990, str. 68–74).

Vmesni etapi pa sta še:

1. Usmerjanje je medetapa, ki je praviloma vodena. Posredno razrešuje največ drobnih problemov, medsebojnih konfliktov, ki so raznolikega izvora. Zaradi specifičnosti razvoja predšolskih otrok je pogosto usmerjena in vzgojitelju omogoča vrsto ustvarjalnih pedagoških prijemov.
2. Usklajevanje je vmesna etapa, ki se pojavlja v vseh etapah, od pobude prek idejnega osnutka, načrta, izvedbe do sklepnega dela. Otroci potrebujejo pregled nad tem, kako delo poteka; veliko je medsebojnega informiranja, ki ga otroci ne morejo opraviti sami, zato jim pri tem pomaga vzgojitelj (Novak idr., 1990, str. 74–76).

Pri izvedbi lutkovne predstave v vrtcu želimo otrokom ponuditi možnost za:

- sodelovanje v lutkovni predstavi,
- izdelavo lutk in scene,
- razvoj na govornem področju,
- razvoj neverbalne komunikacije,
- vživljanje v različne osebe,
- izražanje vsebine zgodbe z igro s pomočjo lutke,
- razvoj domišljije,
- razvoj ustvarjalnosti,
- povezavo različnih področij pri pripravi lutkovne predstave (glasbena umetnost, likovna umetnost, narava, družba, jezik, matematika, gibanje),
- sodelovanje med otroci pri pripravi predstave,
- sproščeno in prijazno ozračje.

II. EMPIRIČNI DEL

9 PROBLEM RAZISKOVANJA

Že od svojih najmlajših let se spominjam, da so v mojem življenju prisotne lutke. Že doma sem imel tri tovariše, ki so mi krajšali čas, me v maminih rokah spodbujali k opravljanju stvari, ki bi jih sicer opravil le po prepiru, in mi omogočale, da sem s kratkimi improvizacijami zabaval člane svoje družine. V osnovni šoli smo lutke s sošolci uporabljali za sproščanje svoje ustvarjalnosti, pa tudi kasneje je bila moja življenjska pot povezana z lutkami, saj sem si z njimi med drugim skoraj dve leti služil kruh in kot lutkar prepotoval vso Slovenijo.

Lutka kot moja zvesta spremljevalka mi pomaga že dvanajst let, saj jo kot mentor lutkovnega krožka v kulturnem društvu Bohinjska Bela uporabljam pri vseh vidikih dela z otroki, ne le za ustvarjanje lutkovnih predstav.

Pri svojem delu v vrtcu sem bil zato nemalo presenečen, da so lutke večinoma »le« rekviziti za uprizarjanje zgodb, katerih oblika je dokaj strogo začrtana in ne pušča veliko prostora za domišljijo in ustvarjalnost. Lutka je, čeprav neprecenljiv vir pomoči pri vseh oblikah vzgojno-izobraževalnega dela, premalo izkoriščena. Zakoreninjene so stereotipne predstave o lutki, ki naj otoka le zabava in kratkočasi. Nesprejemljivo je, da je v kurikulumu za vrtce bežno omenjena le pri področju umetnosti znotraj dramske dejavnosti, saj je lahko lutka nenadomestljiva pomočnica na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja in jo lahko uporabljamo za doseganje ciljev na vseh področjih, ki jih obsega kurikulum.

Že pri predmetu Metodika lutkovne, dramske in filmske vzgoje smo mnogokrat slišali o neprecenljivosti lutke za razvoj domišljije, o njenem vplivu na razvoj komunikacije in pozitivne samopodobe in o njeni uporabnosti za motiviranje otrok. Takšne in podobne trditve zasledimo tudi v strokovni literaturi.

»Lutke so za otroke zelo privlačne, saj imajo posebno moč in energijo. Ni pomembno, ali so kupljene ali narejene iz odpadnega materiala. Vsak predmet lahko oživi in otroka pripravi za komunikacijo ali ga motivira za učenje.« (Korošec, 2006, str. 103).

»Igra z lutko nam pomaga pri vzpostavljanju stika z otroki, medsebojna komunikacija se izboljša. Lutka otroke pritegne, navduši, sporočanje in posredovanje informacij je olajšano.« (Korošec, 2006, str. 109).

»Sistematična uporaba lutke na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega dela ustvarja pogoje za kreativno izražanje otroka, spodbuja ga k samostojnosti, spontani gledališki igri, kar vpliva na razvoj besedne kreativnosti, čustveni in socialni razvoj. Ne gre zanemariti dejstva, da se otrok poleg bogatenja besednega zaklada v igri z lutko lahko uči razumeti simbolno vrednost znakov in spozna jezik neverbalne komunikacije« (Korošec, 2002, str. 53).

»Pripovedovanje zgodb, učenje pesmi, predstavitev poezije ali vsebine knjige s pomočjo lutk je eno največjih bogastev, ki nam jih lutke nudijo. Ko zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, doživimo zgodbo na čisto drugačen način, kot če jo nekdo prebere. Tako kombinacija literarne umetnosti in lutk s svojo obliko, barvo, dimenzijo in gibanjem obogati literarno doživetje. Med otroki in lutkami je med predstavitvijo prisoten dialog, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni. Otroci se vsak na svoj način vživljajo v lutkovne junake, jih spodbujajo, sprašujejo, spreminjajo glasove in like globlje doživljajo« (Korošec, 2006, str. 128).

10 CILJI RAZISKOVANJA

Z raziskovanjem želimo pokazati:

- da je lutka odlično motivacijsko sredstvo pri pouku v 1. razredu osnovne šole;
- da dejavnosti z lutko spodbujajo razvoj ustvarjalnosti;
- da igra z lutko ugodno vpliva na otrokov čustveni razvoj;
- kakšno vlogo ima lutka pri socialnih odnosih v skupini.

11 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Predvidevamo:

H1: Da bo lutka povečala motiviranost otrok za učenje in šolsko delo.

H2: Da bo pri delu z lutko opaziti večjo kreativnost otrok.

H3: Da bodo lutkovne dejavnosti pripomogle k boljšim odnosom in povezanosti otrok v skupini.

H4: Da bo ustvarjanje z lutkami spodbudilo otroke k čustvenemu izražanju.

12 METODA RAZISKOVANJA

V raziskovalnem delu smo se odločili uporabiti metodo projektne dela kot eksperimenta, ki bi pokazal, ali postavljene hipoteze držijo. Metodo projektne dela smo dopolnili s kvantitativno raziskovalno metodo, pri kateri smo uporabili standardizirano opazovalno listo. Opazovalno listo za področje ustvarjalnosti smo oblikovali na podlagi prispevka Tine Hozjan, univ. dipl. psihologinje, na spletni strani www.otrociodraslim.si. Opazovalno listo za področje čustvenega razvoja smo oblikovali na podlagi lastnega poznavanja čustvenega razvoja predšolskih otrok. Opazovalno listo za področje motivacije smo oblikovali na podlagi potreb po Maslowu (1970) (wikipedia.org).

12.1 Opis vzorca

Proučevano populacijo je sestavljalo 5 otrok, ki so se prostovoljno odločili za sodelovanje pri projektu. Vsi so bili učenci 1. razreda Osnovne šole profesorja doktorja Josipa Plemlja Bled, oddelek Bohinjska Bela. Vsi učenci so bili stari 6 let. Med njimi so bile 4 deklice, 1 otrok pa je bil deček.

12.2 Merilni instrumenti

V raziskavi smo uporabili standardizirano opazovalno listo, s katero smo opazovali stanje posameznika v času desetih tematskih srečanj. Opazovalno listo za področje ustvarjalnosti smo oblikovali na podlagi prispevka Tine Hozjan, univ. dipl. psihologinje, na spletni strani www.otrociodraslim.si. Opazovalno listo za področje čustvenega razvoja smo oblikovali na podlagi lastnega poznavanja čustvenega razvoja predšolskih otrok. Opazovalno listo za področje motivacije smo oblikovali na podlagi potreb po Maslowu (1970) (wikipedia.org).

Za preverjanje H3 smo uporabili sociogram. Posamezne faze projekta smo načrtovali z desetimi pripravami. Diktafon nam je rabil kot pomoč pri dopolnjevanju zapiskov opazovanja in pri evalvaciji priprav. Po koncu desetih srečanj smo naredili analizo vseh pridobljenih podatkov.

13 PRIPRAVE

13.1 1. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Spoznavanje s Feliksom in opredelitev teme

CILJI:

- Razvijanje besednega izražanja
- Motiviranje za izpeljavo projekta
- Ustvarjanje ugodne klime za izpeljavo projekta
- Spoznavanje z vzgojiteljem in njegovo lutko
- Skupno odkrivanje sredstev, ki so potrebna za predstavo
- Dokumentiranje doseženega pri tej dejavnosti

METODE DELA:

- Pripovedovanje
- Pogovor
- Risanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka (Feliks)
- Velik list papirja (šeleshamer)
- Flomastri

Slika 1: Mimična lutka Feliks

PODROČJA/KORELACIJE:

- Jezik
- Likovna umetnost
- Dramska umetnost

METODIČNI POSTOPEK

Motivacija:

Otrokom se predstavim in jim na kratko razložim, kaj sem si zamislil, da bomo počeli. Povem jim, da imam s seboj posebnega prijatelja, ki pa je plašen in ga morajo poklicati nežno. Predstavim jim Feliksa, lutko, ki stanuje v moji torbi. Otroci se predstavijo Feliksu in on njim. Feliks razloži svojo zaskrbljenost glede slabe zobne higijene pri nekaterih otrocih in jih povpraša o njihovih idejah, kako bi otroke spodbudili k rednemu in pravilnemu umivanju zob. Feliks otroke usmeri k ideji o lutkovni predstavi s poučnim podtonom. Spodbudi jih tudi k razmišljanju o sredstvih, ki so potrebna za predstavo.

POTEK DELA

Naloge vzgojitelja:

Otroke motiviram z uporabo mimične lutke in z njeno pomočjo usmerjam pogovor. Pripravim vse potrebno za izdelavo plakata, ki bo predstavljal izhodišče za naslednjo fazo projekta.

Aktivnosti otrok:

Otroci sodelujejo v pogovoru, prispevajo svoje zamisli in izbirajo najbolj primerne. Izbrane zamisli kasneje zabeležijo na plakatu.

ANALIZA SREČANJA

Otroke sem iz njihove učilnice odpeljal v knjižnico, kjer smo se posedli v krog. Najprej smo se drug drugemu predstavili, nato pa sem jim razložil, da sem prišel k njim s posebnim namenom, in sicer zato, ker me je moj dobri prijatelj prosil, naj jih prosim za pomoč pri nečem prav posebnem. Otroci so me začeli spraševati, kje je ta prijatelj in zakaj ga nisem pripeljal s sabo. Povedal sem jim, da je prijatelj že med nami, da pa je zelo plašen in da ga lahko pripravimo do tega, da se bo prikazal, le tako, da ga nežno pokličemo. Otroci so bili takoj pripravljeni, vendar jih je zanimalo, kako je temu prijatelju ime. Povedal sem jim, da mu je ime Feliks. Otroci so ga potihoma poklicali, in iz torbe so se najprej prikazale njegove oči in jih opazovale. Otroci so ga opazovali v popolni tišini. Feliks se je plašno prikazal iz svojega zavetja in se počasi razgledal po prostoru. Otroci so ga nemo opazovali, in ko jih je vprašal, kdo so, so drug čez drugega začeli govoriti svoja imena. Zmešnjava, ki je nastala, je Feliksa tako preplašila, da se je skrnil nazaj v torbo. Ponovno sem jim razložil, da je Feliks zelo plašen in naj bodo pozorni na to, da ne govorijo preglasno in drug čez drugega. Spet smo poklicali Feliksa, in tokrat so se mu otroci predstavili lepo, drug za drugim. Feliks je razložil, da je prišel mednje, ker je prepričan, da mu lahko oni pomagajo rešiti težavo, ki ga pesti. Otroke je zelo zanimalo, kakšna je ta težava, in v svoji vnemi so spet postali preglasni za občutljiva Feliksova ušesa. Skrnil se je v torbo, in spet smo ga morali poklicati v našo sredo. Tokrat so otroci svoje zanimanje izrazili na bolj umirjen način in Feliks jim je razložil, da ga strašno skrbi stanje zobne higiene pri nekaterih otrocih in da bi rad otroke spodbudil k rednemu in pravilnemu umivanju zob. Vprašal je otroke, kaj predlagajo. Otroci so planili z različnimi predlogi vendar so se ob prvih znakih, da se bo Feliks spet skrnil v torbo, umirili in disciplinirano dajali svoje predloge. Z. je predlagala, da bi lahko otrokom rekli, naj si umivajo zobe, K. je predlagala, da bi jim lahko za lepo umite zobe obljubili nagrado v obliki sladkarij, kar pa je Z. ovrгла, saj je rekla, da sladkarije niso dobre za zobe in v tem primeru niso primerna nagrada. Predlagala je, naj bo nagrada raje igračka. J. je predlagal, naj bo kazen za neumivanje zob en dan brez računalnika. Feliks je poudaril, da so to načini, ki jih lahko doma izvajajo starši, da pa oni nimajo veliko vpliva na tovrstne dogovore. Spodbudil jih je k razmišljanju, na kakšen način bi lahko oni v svoji šolski skupnosti spodbudili otroke k boljši zobni higieni. Otroci so nekoliko obmolnili, nato pa je Z. rekla, da bi jim lahko še enkrat pokazali film, ki jim ga je prikazala medicinska sestra, ki jih obiskuje in s katero si skupaj umivajo zobe. Feliks je odvrnil, da je ideja sicer dobra, ampak da so otroci film že videli in da bi bilo po njegovem mnenju treba narediti kaj podobnega, vendar s svojimi lastnimi močmi. J. je predlagal snemanje svojega filma,

vendar mu je A. kmalu razložila, da nimamo kamere. Na Feliksovo vprašanje, kaj je še takega, kar otroci radi gledajo, smo s skupnimi močmi vendarle prišli do zaključka, da bi lahko skupaj naredili lutkovno predstavo. Feliks jim je predlagal, da bi bilo dobro, če bi najprej ugotovili, kaj vse potrebujejo za izpeljavo takšne predstave. Seveda so otroci skoraj enoglasno omenili lutke. Potem so navedli oder in zavese, nakar jim je počasi zmanjkalo idej. Feliks jih je opozoril, da lutke navadno govorijo, in tako je eni izmed deklic prišlo na misel besedilo, sledila je še zamisel o glasbi. Feliks jim je predlagal, naj svoje ugotovitve s flomastri narišejo na plakat, da bi se jih ob naslednjem srečanju lažje spomnili. Otroci so se lotili dela, ker pa sem namenoma prinesel samo en komplet flomastrov, se je kmalu vnel prepir, kdo bo uporabljal katero barvo. Feliks je ponovno poniknil v torbo, in otroci so sami od sebe znižali glasnost in ubrali manj agresivne tehnike dogovarjanja. Ko smo končali, smo si plakat še enkrat dobro ogledali in ga pokomentirali. Feliks se je poslovil od otrok, in prepustila sva jih staršem.

Ob izvajanju uvodne dejavnosti projekta lahko ugotovim, da se lutka resnično zelo dobro obnese kot motivacijsko sredstvo, saj so otroci zanjo pokazali velik interes in zelo aktivno sodelovali. Naletel sem le na eno težavo, ki je nisem predvidel: namreč, za Feliksa sem imel premalo dodelan življenjepis. Otroke je namreč zanimalo vse: koliko je star, kje ima očeta in mamo, ali ima kaj bratov in sester, s čim se prehranjuje itd. Zahvaljujoč svojim izkušnjam sem dokaj suvereno prebrodil te težave. Opazil sem tudi, da znajo otroci dokaj hitro prilagoditi svoje obnašanje in da lahko delajo zelo disciplinirano, če so primerno motivirani.

13.2 2. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Izbira vrste lutk in materiala za izdelavo lutk

CILJI:

- Spoznavanje različnih vrst lutk
- Razmišljanje o različnih načinih izdelave lutk
- Spodbujanje ekološke zavesti

- Spoznavanje nove likovne tehnike
- Spodbujanje domišljije
- Dokumentiranje doseženega pri tej dejavnosti

METODE DELA:

- Pogovor
- Pripovedovanje
- Risanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Knjiga o izdelavi lutk
- Velik papir (šeleshamer)
- Flomastri

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Narava

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Otrokom Feliks najprej pokaže plakat, ki so ga izdelali pred koncem prejšnje ure. Z otroki na kratko obnovimo, kaj smo delali pri prejšnjem srečanju. Feliks spodbudi otroke k pogovoru o vrsti lutk, ki bi jih otroci lahko uporabili pri predstavi. Ob fotografijah v knjigi otrokom predstavi različne vrste lutk. Otroke opozori na problem materiala, ki ga lahko

uporabijo za izdelavo lutk, in jih s pogovorom in vprašanji motivira za uporabo odpadnega materiala.

POTEK DELA

Naloge vzgojitelja:

Otroke motiviram z mimično lutko in z njo usmerjam pogovor. Priskrbim slikovno gradivo, ki ga uporabimo pri pogovoru. Priskrbim vse potrebno za izdelavo plakata, s katerim dokumentiramo, kar nam je prišlo na misel na tem srečanju.

Aktivnosti otrok:

Otroci sodelujejo v pogovoru, prispevajo zamisli, jih ovrednotijo in izberejo najboljše. Seznanijo se z različnimi vrstami lutk. Razmišljajo o različnih materialih in njihovi uporabnosti za izdelavo lutk.

ANALIZA SREČANJA:

Otroci so me prijetno presenetili, saj so deklice za Feliksa narisale risbice. Feliks je potem poslušal izčrpno poročilo o vseh pomembnejših dogodkih, ki so jih otroci doživeli v preteklem tednu. Ko je Feliks vendarle prišel do besede, je otrokom pokazal plakat, ki so ga narisali prejšnjo uro, in skupaj smo obnovili, kaj smo se na preteklem srečanju pogovarjali. Ko jim je Feliks predlagal, naj mu povedo, kako bi se lotili nadaljevanja projekta, so zamisli kar vrele iz njihovih ust in Feliks se je zatekel k staremu triku in se začel umikati v torbo. Otroci so skoraj nemudoma stišali svoje govorjenje in začeli bolj umirjeno predstavljati svoje predloge. Kot je bilo pričakovati, otroci niso imeli prave ideje, kako se lotiti predstave, in so sicer navedli skoraj vse elemente, potrebne za predstavo, vendar v neustreznem vrstnem redu. Feliks jih je sprva umiril in vprašal, kaj se jim zdi najpomembnejša stvar pri lutkovni predstavi. Zelo hitro smo ugotovili, da so to lutke. Feliksa je zanimalo, ali so vse lutke enake, in otroci so mu odgovarjali, da so nekatere velike, pa »take za na roko«, da nekatere govorijo tako kot on in da so nekatere na »štrikih«. Ko jih je Feliks vprašal, kaj mislijo s tem, da nekatere govorijo kot on, so mu odgovorili, da odpirajo usta. Feliks jim je nato pokazal knjigo o izdelavi lutk in skupaj smo si ogledali prstne in ročne lutke, videli smo javanke, sicilianke ter marionete. Otroci so opazili, da v knjigi ni nobene lutke, ki bi bila podobna Feliksu, in so knjigo označili za slabo. Feliks jim je potem povedal, da obstaja še veliko vrst lutk, in po njegovem pripovedovanju so se najbolj navdušili nad velikimi telesnimi lutkami. Deček v skupini je imel s seboj figurico »Action Mana«, in Feliks je izkoristil priložnost in otroke vprašal, ali

bi bila lahko tudi ona lutka. Otroci so mu odvrnili, da ne, ko pa je Feliks začel ogovarjati malo figurico in mu je mišičasta figurica v dečkovih rokah spontano začela odgovarjati, so spremenili mnenje. Feliksa je nato zanimalo še, kako bi lahko prišli do lutk. Odgovorili so mu, da bi jih lahko kupili ali si jih sposodili, nazadnje pa je ena izmed deklic vendarle prišla na misel, da bi jih lahko izdelali sami. Feliks jih je nato vprašal, iz česa bi lahko izdelali lutke. Otroci so predlagali blago, les, železo, plastiko in še celo paleto materialov. Na vprašanje, kje bi te materiale dobili, so mu odgovorili, da bi jih lahko kupili ali prinesli od doma. Feliks jih je vprašal, koliko denarja imajo s seboj, in odgovor je bil pričakovan: nič. Tudi sam jim je povedal, da nima denarja in da torej nakup materiala odpade. Predlagal je, naj pomislijo, česa je najmanj škoda in kaj lahko dobimo zastonj. Pogovor je na tem mestu nekoliko zastal, ko pa je Feliks namignil, da ljudje mečejo v smeti najrazličnejše predmete, so otroci začeli naštevati najrazličnejšo embalažo, ki bi jo lahko prebarvali in preoblikovali. Feliks jim je povedal, da obstaja tudi način, kako lahko embalažo »oblečejo« v papir in jo tako še lažje pobarvajo. Otroci so zgrabili zamisel in skupaj smo oblikovali seznam stvari, ki bi nam lahko prišle prav. Na seznamu so se znašli plastenke, tetrapaki, stare nogavice, časopisni papir itd., in otroci so se odločili, da bodo za uprizoritev uporabili lutke igrače, ki pa jih bodo izdelali sami. Svoje zamisli so narisali na plakat in starši so morali počakati, da smo končali, saj nam je v delovni vni zmanjkalo časa za vse, kar sem načrtoval za to srečanje.

Znova sem lahko navdušen nad tem, kako zelo motivirani in sproščeni so otroci, kadar jih namesto odrasle osebe vodi lutka. Misli prihajajo mnogo bolj spontano in brez zadržkov, brez želje po ugajanju sogovorniku. Zelo me tudi fascinira, kako poredko se otroci obrnejo name kot človeka in kako je Feliks v njihovih očeh popolnoma samostojna oseba.

13.3 3. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatisacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Postavitev okvirja zgodbe za lutkovno dramatisacijo in izbira materiala za lutke

CILJI:

- Otrok spozna osnovno zgradbo dramskega besedila

- Otrok razvija umetniško predstavljalnost in domišljijo z izmišljanjem in ustvarjanjem
- Otrok razvija sposobnost ubeseditve svojih misli
- Otrok razvija sposobnost uporabe materialov na nekonvencionalen način

METODE DELA:

- Pogovor
- Pripovedovanje
- Risanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Velik papir (šelesamer)
- Flomastri

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Jezik
- Narava

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks z otroki pregleda plakat s prejšnjega srečanja in z njimi osveži zamisli, ki so bile takrat dogovorjene. Otroke spodbudi k razmišljanju o vsebini lutkovne predstave, ki jo pripravljamo. Otroke s pogovorom in vprašanji vodi do spoznanja osnovne zgradbe vsakega besedila (zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova). Spodbudi jih tudi, da določijo,

katere bodo osebe v predstavi na temo, ki jo je Feliks izpostavil na prvem srečanju. Ko bodo določili osebe, se bodo lažje odločili, kaj potrebujejo za izdelavo lutk.

POTEK DELA

Naloge vzgojitelja:

Otroke motiviram z mimično lutko ter z njo usmerjam pogovor. Otroke z vprašanji in primeri vodim do zaželenega cilja, tj. do okvira zgodbe. Ta vsebuje potek in vrstni red dogodkov ter število oseb. Na podlagi števila oseb in njihovih značajev izberemo vrste in količine materialov za izdelavo lutk. Priskrbim sredstva za izdelavo plakata, na katerem zabeležimo, kar smo se dogovorili na tem srečanju.

Aktivnosti otrok:

Otroci sodelujejo v pogovoru, prispevajo zamisli in v skupnem dogovoru izberejo najprimernejše. Seznanijo se s temeljno zgradbo dramskega dela. Razmišljajo o materialu, potrebnem za izdelavo lutk, in o tem, koliko ga potrebujejo.

ANALIZA SREČANJA:

Tudi tokrat so otroci Feliksu prinesli risbice, in sicer vsi. Po kratki obnovi dogodkov preteklega tedna smo lahko pričeli z delom. Feliks je otroke vodil skozi pregledovanje plakata s prejšnjega srečanja in jih opozoril, da so sedaj že določili zelo pomemben del lutkovne predstave, namreč vrsto lutk. Sedaj pa je bilo na vrsti besedilo. Otroci so nekoliko preplašeno odvrnili, da se ne želijo učiti na pamet novega besedila. Feliks jih je potolažil, da se jim ne bo treba ničesar učiti na pamet, da pa se morajo dogovoriti, kaj se bo v predstavi zgodilo in v kakšnem vrstnem redu se bo to dogajalo. A. je predlagala, da bi v predstavi nastopala zobna miška, Z. pa ji je oporekala, naj nastopa zobna vila. Vnel se je manjši prepir, in deklici sta tako vneto zagovarjali vsaka svoje stališče, da bi se najbrž slabo končalo, če ne bi Feliks poniknil v torbo. A. in Z. tega sploh nista opazili, a so ju na to opozorili drugi in tako končali prepir. Feliks je predlagal, naj vsaka izmed deklic razloži, zakaj si želi, da bi v predstavi nastopila bodisi vila bodisi miška, ostali otroci pa bodo o tem predlogu glasovali. A. je povedala, da zobna vila ne živi pri nas, ampak mogoče v Ameriki ali kje drugje, ne pa pri nas, in da pri nas po zobe prihaja zobna miška in bi zato morala v predstavi nastopati zobna miška. Z. se je strinjala, da pri nas prihaja po zobe zobna miška, vendar bi bila za predstavo bolj primerna vila, ker lahko govori in je bolj lepo oblečena. A. ji je odgovorila, da miška lahko prav tako govori, saj da tudi Feliks govori, pa je črv. Z. ji je morala pritrditi, vendar je vztrajala, da mora potem miška imeti lepo

oblekico. Glasovanje sploh ni bilo potrebno. Feliks je bil zadovoljen z izbiro in je predlagal, naj nadaljujejo s sestavljanjem zgodbe. Tu me je presenetila K., ki je sicer najmanj komunikativna v skupini, saj je začela pripovedovati zgodbo: »Živela je deklica, ki je jedla veliko sladkarij, zato so ji ponoči črvi požrli zobke. Zobki so jo boleli in to je povedala mamici, mamica jo je peljala k zobozdravnici, ki je polovila črve in rekla deklici, naj si umiva zobe.« A. je takoj oporekala, da v tej zgodbi ne nastopa zobna miška in torej zgodba ni dobra. Feliks je pomiril strasti in rekel, da je zgodba kar dobra, vendar pa jo morajo razširiti in vanjo vključiti tudi zobno miško. Predlagal je, da bi na plakat skicirali, o čem so dotlej govorili. Otroci so narisali deklico, črve, mamico, zobozdravnico in seveda zobno miško v lepi oblekici. Ko smo si nekaj časa ogledovali narisano, je J. rekel, da bi morala nastopati tudi zobna pošast. Feliks se je strinjal in ga spodbudil, da bi pošast vključil v zgodbo. Rekel je, da bi lahko živela deklica, ki je jedla veliko sladkarij in si ni umivala zob, zato je opolnoči prišla pošast in ji na zobe vrgla črve, ki so ji pojedli zobe. Tu je zgodbo povzela K. in rekla, da bi lahko pošast pustila deklici pismo, v katerem bi pisalo, naj se zjutraj pogleda v ogledalo. Deklica vidi svoje črne zobe. Mamico prosi, naj jo pelje k zobozdravnici. Zobozdravnica ji popravi zobe in ji naroči, naj si jih umiva. Med čiščenjem zob ji en zob izpade; dá ga pod blazino. Iskat ga pride zobna miška. V zameno za zob dá deklici novo zobno ščetko in zobno pasto.

Feliks je vprašal, ali bi kdo rad dodal še kakšno osebo, in otrokom povedal, da bodo lahko zgodbo kasneje še spreminjali. Povedal jim je tudi, da morajo določiti število oseb, da bodo lahko ugotovili, koliko materiala in kakšen material potrebujejo. L., ki dotlej še ni prav veliko prispevala k zgodbi, je rekla, da bi rada igrala zob. K. jo je vprašala, kje naj bi ta zob nastopal, L. pa ji je odgovorila, da bi lahko nastopil takrat, ko bi zobna pošast nanj vrgla črve. Vsi so se strinjali. Tako smo našteali vse nastopajoče v zgodbi: deklica, mama, zobozdravnica, zobna pošast, črv, zob in zobna miška – sedem. Za izdelavo človeških likov smo se odločili uporabiti plastenke, za izdelavo zoba smo izbrali tetrapak, nekaj težav smo imeli z izbiro materiala za pošast, vendar je J. rekel, da bi jo lahko prav tako napravili iz plastenke. Pri materialu za črva pa so otroci skoraj v en glas predlagali nogavice. Ugotovili smo še, da potrebujemo lepilo, časopisni papir, žico, vrvice, nož, škarje, kose blaga in barve. Še preden smo uspeli vse zabeležiti na plakatu, so otroke že čakali starši. Izrazili so željo, da bi malo pogledali, kaj počnemo, vendar so jim otroci rekli, da je to skrivnost in da bodo že videli, ko bo vse dokončano. Dve mamici sta vztrajali, da hočeta videti vsaj Feliksa, saj naj bi ga njuni deklici doma neprestano omenjali. Otroci so

dovolili, vendar sem moral iti pokazat Feliksa na hodnik, da bi oni v miru dokončali plakat. To je bila idealna priložnost, da sem nekaj besed spregovoril tudi s starši. Že omenjeni mamici sta mi povedali, da skoraj ne mine dan, da deklici ne bi omenili Feliksa. Vprašal sem ju, v kakšnih primerih se to dogaja, in povedali sta mi, da predvsem takrat, kadar pride do sporov med sorojenci, ko ti povzdignejo glas – takrat rečeta, da bi se Feliks že zdavnaj skrtil, ker tako vpijejo. Seveda sem jima moral povedati, kako poteka moje glajenje sporov z lutko, kar se jim je zdel zelo domiselni način. V tem času so otroci dokončali plakat in prišli iz knjižnice, in s Feliksom sva se od njih poslovila.

Nekoliko sem bil presenečen, da otrokom sploh ni bilo treba razlagati dramatičnega loka, saj so ga že sami kar dobro vpeli v svojo zgodbo. Vesel sem bil tudi odzivov staršev, ki pričajo o tem, da je lutkovna dejavnost nekaj, kar se otrok dotakne na globlji ravni in kar jih spremlja tudi v njihovem vsakodnevnem življenju.

13.4 4. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Razdelitev vlog in dodelava zgodbe

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok spoznava, da je vsaka vloga nujna za izpeljavo celote

METODE DELA:

- Pogovor
- Pripovedovanje
- Risanje

OBLIKE DELA:

- Skupna

- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Velik papir (šeleshamer)
- Flomastri

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Družba
- Jezik

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks ob plakatu s prejšnjega srečanja obnovi zgodbo in otroke z vprašanji spodbudi k temu, da jo dopolnijo. Kasneje predlaga, da bi razdelili vloge, in posreduje pri morebitnih sporih.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Otroke motiviram z mimično lutko in z njo usmerjam pogovor. Z vprašanji, ki jih postavlja lutka, usmerjam pogovor in posredujem v primeru zatikov.

Aktivnosti otrok:

Otrok razmišlja o zgodbi, jo nadgrajuje. V pogovoru išče nove zaplete za zgodbo. Izbere svojo vlogo v predstavi.

ANALIZA SREČANJA:

Po že ustaljeni navadi otroci Feliksu najprej povedo o najpomembnejših dogodkih, ki so jih doživeli v preteklem tednu. Feliks jim prisluhne, nato pa pogovor preusmeri k plakatu, ki so ga otroci dopolnili na koncu prejšnjega srečanja. Otroci so očitno tudi doma razmišljali o pripravi lutkovne predstave in o tem govorili med seboj. Zgodbo so namreč zelo natančno

dopolnili in naj bi sedaj potekala tako: Deklica je zelo rada jedla sladkarije in si ni umivala zob. Neke noči je k njej prišla zobna pošast in na njene zobe vrgla zobne črvičke ter ji pod blazino pustila sporočilo, naj se zjutraj pogleda v ogledalo. Ko je deklica to storila, je opazila, da so njeni zobje črni. Napisala je pismo zobni miški in jo prosila za pomoč. Zobna miška je prebrala njeno pismo in ji pustila sporočilo, da ji ona ne more pomagati. Za pomoč naj se obrne na zobozdravnico. Deklica je prosila mamo, naj jo pelje k zobozdravnici, čeprav se je zelo bala. Zobozdravnica je deklico potolažila in ji obljubila, da je ne bo nič bolelo. Popravila je zob in deklici povedala, da mora zobe umivati vsak dan trikrat in še vsakokrat po tem, ko je sladkarije. Deklica se je vesela vrnila domov in nekega večera ji je pri ščetkanju izpadel zob. Položila ga je pod blazino in ponoči ga je zobna miška zamenjala za novo zobno ščetko in zobno pasto. Neke noči je ponovno prišla zobna pošast in skušala na zobe vreči črva, a se je ta takoj vrnil, saj so bili zobje tako čisti, da se ni mogel nikjer prijeti, da bi pojedel zob. S Feliksom sva bila nemalo presenečena nad dodelanostjo zgodbe. Feliks je otroke vprašal, ali so že kaj razmišljali o tem, kdo bi igral katero vlogo. J. je takoj povedal, da bo zobna pošast, K., ki je na prejšnjem srečanju predlagala, da bi v predstavo vključili tudi zob, je seveda prevzela vlogo zoba. Za vlogo zobozdravnice se je javila L. Težava je nastala, ko sta se za vlogo deklice sporekli A. in Z. Težave nam ni uspelo rešiti drugače, kot da smo poiskali kocko in določili, da bo tista, ki vrže višje število točk, lahko deklica. Žreb je odločil, da vlogo dobi Z, in tako je A. prevzela vlogo zobne miške. Tako sta nam ostali še dve vlogi, vloga mame in vloga črva. Feliks je vprašal, alibi kdo poleg svoje želel prevzeti še eno vlogo. Po krajšem pogovoru se je L. odločila, da bo prevzela vlogo črva, K. pa še vlogo mame.

Bil sem zadovoljen, da je do spora prišlo le pri glavni vlogi, kar sem sicer pričakoval. Predvidevam, da je A. poraz pri žrebu prenesla tako mirno tudi zato, ker ga je predlagal Feliks. Z otroki smo se še enkrat spomnili, kaj potrebujemo za izdelavo lutk, in Feliks jih je prosil, naj na naslednje srečanje že prinesejo material, da bomo lahko pričeli z izdelavo lutk. Meni je naročil, naj priskrbim žico, lepilo, nož in škarje.

13.5 5. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Izdelava lutk

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok spozna novo likovno tehniko
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način
- Otrok pogloblja ekološko zavest

METODE DELA:

- Pogovor
- Demonstracija
- Razlaga
- Likovno ustvarjanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Plastenke, časopisni papir, nogavice, vrvica, različni ostanki tekstila
- Škarje
- Tekoče lepilo
- Krep selotejp
- Žica

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Jezik

- Tehnika

METODIČNI POSTOPEK

Motivacija:

Tokrat sem se odločil, da bom med otroke prišel brez Feliksa. Z otroki bomo pregledali prineseni material, in potem jim bom razložil, kako sem si zamislil izdelavo posameznih lutk.

POTEK DELA

Naloge vzgojitelja:

Otrokom razložim, kaj bomo delali, in jim to tudi pokažem. Priskrbim del materiala in pri dejavnosti skrbim za varnost, predvsem pri uporabi rezil. Otrokom pomagam pri delih, ki so zanje prenevarna.

Aktivnosti otrok:

Otrok vizualizira želeno podobo lutke in se ji skuša v procesu izdelave približati. Otrok posluša navodila glede nove likovne tehnike. Otrok s škarjami reže papir in ga lepi na podlago (kašira).

ANALIZA SREČANJA:

Ko so me otroci zagledali in opazili, da na rami nimam torbe, so me takoj začeli spraševati, kje je Feliks. Povedal sem jim, da je šel na obisk k svoji mami, ki živi zelo daleč proč. Seveda so me vprašali, kje to je, in povedal sem jim, da je to v Argentini, saj vem, da so imeli preteklo leto v skupini v vrtcu deklico, katere oče je Argentinec. Ta deklica je šla med šolskim letom na počitnice v Argentino in je tri tedne ni bilo. Otroci so torej vedeli, da Feliksa dalj časa ne bo. Bili so precej razočarani in se kar niso mogli umiriti. Kar naprej so premlevali Feliksovo odsotnost. Ko mi je vendarle uspelo pritegniti njihovo pozornost, sem jim rekel, naj pokažejo, kaj so prinesli sabo. Otroci so iz vrečk potegnili plastenke različnih velikosti in oblik, različne plastične posodice, razne krpice tekstila različnih barv, tekstur in velikosti, prinesli so več vrst ovojnega papirja in časopisni papir. Ko smo vse zbrano blago pregledali, smo ugotovili, da imamo dovolj materiala za kar nekaj predstav, ne le za eno. Otrokom sem natančno razložil, kakšna tehnika je kaširanje. Ves postopek sem jim seveda tudi prikazal. Ves čas demonstracije sem jih moral miriti, da sem sploh prišel do besede. Zdelo se mi je, kot da ne bi bil v isti skupini otrok. Ko sem otrokom torej pokazal, kako se kašira, sem jih prepustil njihovi domišljiji in ustvarjalnosti. Papir so narezali na trakove in podlago, ki so jo želeli kaširati, s čopiči namazali z lepilom. Polagali so trakove na namazano

podlago, a nisem opazil, da bi se pri tej dejavnosti zabavali. Ves čas so mi zastavljali podobna vprašanja, kako naj se lotijo posamezne faze, koliko lepila naj nanesejo s čopičem, kako široke trakove naj narežejo ipd. Opazil sem, da je njihova pozornost mnogo bolj razpršena kot pri naših prejšnjih srečanjih. Vzdušje v skupini ni bilo tako sproščeno kot običajno in otroci tudi med sabo niso bili tako prijazni kot sicer. Opazil sem, da otroci niso uživali tako kot pri naših prejšnjih srečanjih. Pričakoval sem, da bo brez Feliksa drugače, nisem pa si predstavljal, da bo tako naporno. Pričakoval sem tudi, da bomo lažje prestali Feliksovo odsotnost na srečanjih, kjer bodo otroci zaposleni z ročnim delom, in jim ne bo treba potrpeti, da pridejo na vrsto. Pa vendar bi v primerjavi z drugimi za to srečanje lahko rekel, da je bilo neprijetno. Brez Feliksa načrtujem še naslednje srečanje, da ugotovim, ali je bilo tokratno vzdušje na srečanju zgolj naključje ali pa ga dejansko lahko pripišem dejstvu, da ob meni ni bilo mojega pomočnika.

13.6 6. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Izdelava lutk

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok utrjuje novo likovno tehniko
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način
- Otrok pogloblja ekološko zavest

METODE DELA:

- Pogovor
- Demonstracija
- Razlaga
- Likovno ustvarjanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Plastenke, časopisni papir, nogavice, vrvica, različni ostanki tekstila
- Škarje
- Tekoče lepilo
- Krep selotejp
- Žica

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Jezik
- Tehnika

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Tudi tokrat sem se odločil, da bom med otroke prišel brez Feliksa. Pogledali si bomo, kako daleč smo z izdelavo lutk, in se lotili naslednje faze. Otroke bom pohvalil, da so se na prejšnjem srečanju dobro odrezali, in da smo prejšnjikrat veliko naredili. Spodbudil jih bom, naj se tudi tokrat potrudijo.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Otroke motivira, da nadaljujejo z delom, ki so ga pričeli na prejšnjem srečanju. Skrbi za varnost otrok. Otroke motivira za delo. Skrbi za varnost in priskrbi potrebni material.

Aktivnosti otrok:

Otrok uporabi pridobljeno znanje in nadaljuje z naslednjo fazo izdelovanja lutke. Otrok je pozoren na podrobnosti pri izdelavi lutke. Otrok odkriva rešitve za nastale probleme.

ANALIZA SREČANJA:

Prvo vprašanje, ki so mi ga otroci postavili, je bilo, kdaj pride Feliks iz Argentine. Razložil sem jim, da pričakujem, da bo naslednji teden že z nami. Skušal sem spremeniti temo pogovora, vendar smo se neprestano vračali k vprašanjem o Feliksu. Otroke sem le stežka pripravil do tega, da so vzeli osnutke svojih lutk ter nadaljevali z delom. A. mi je rekla, da je to, kar počnemo, brez veze, da ji je dolgčas in da se ji ne ljubi. Rekel sem ji, da moramo, če hočemo postaviti predstavo, nadaljevati z delom, sicer do srečanja s starši ne bomo končali. Rekla mi je, da je to ne zanima. Rekel sem, da bo Feliks zelo razočaran, če bo videl, da v času, ko ga ni bilo, nismo veliko napredovali. Ko sem omenil Feliksa, se je deklica nekoliko zamislila in potem vendarle vzela svoj osnutek lutke in nadaljevala s kaširanjem. Ker smo na prejšnjem srečanju trupe lutk že kaširali skoraj do konca, smo kmalu zaključili in se lotili glav. Otroke sem vprašal, kako bi se oni lotili izdelave glav. Drugače kot na srečanjih, na katerih je bil prisoten tudi Feliks, sem moral postaviti precej podvprašanj, preden so začeli otroci prispevati svoje zamisli. Predlogi so bili zelo uniformirani, saj so se vrteli okrog tega, kakšne žoge in krogle bi lahko uporabili in kje bi jih dobili. A. in Z. sta trmasto vztrajali vsaka pri svoji ideji. A. je predlagala, da bi uporabili žogice iz penaste gume, Z. pa je na vsak način hotela uporabiti teniške žogice. Posegel sem v prepir in predlagal, naj raje premislimo, kako bi lahko naredili glave iz materiala, ki nam je na voljo. Otroci so se zazrli v kup odpadnega materiala, ki smo ga imeli v škatli, in opaziti je bilo, da se jim ne porodi nobena zamisel. Predlagal sem, naj vzamejo stvari iz škatle in naj se malo igrajo z njimi. Otroci so vzeli v roke predvsem plastenke in kose blaga. S plastenkami so tolkli drugo ob drugo, jih kotalili itd. Sam pa sem vzel v roke kos časopisnega papirja in ga zmečkal v kepo ter ga med dlanmi oblikoval v kroglo. Vzel sem nov kos in kroglo zavil vanj. J. je opazil, kaj počnem, in posvetilo se mu je, da bi na ta način lahko izdelali tudi glave. A. je rekla, da take glave ne bodo stale skupaj, in v dokaz kroglo iz papirja prijela ter jo stresala. Krogla je res razpadla, in otroci niso mogli skriti razočaranja. Kar nekajkrat sem jih moral vprašati, kako bi lahko odpravili težavo. Ni mi uspelo pritegniti pozornosti vseh hkrati, tako da smo razpravo o težavi, ki je nastopila, reševali le J., L. in jaz. Eden izmed predlogov je bil, da bi papir namočili v lepilo in ga nato oblikovali v kroglo. Opozoril sem, da bi se krogla iz mokrega papirja pri sušenju verjetno deformirala. J. se je pošalil in rekel, naj potem papirnato kroglo kar oblepimo s selotejpom. Rekel sem mu, da se mi to zdi dobra ideja, in predlagal, da poskusimo. S krep selotejpom smo oblepili kroglo, in L. je rekla, da bi jo lahko še kaširali, in potem bi bila to izvrstna glava. Preostale tri deklice so opazile, kaj smo naredili in »žoga« jim je bila všeč. Tako smo najprej izdelali štiri krogle za glave, potem pa so si

otroci zaželeli še vsak svojo »žogo«, in seveda sem jim dovolil, da so si jih izdelali. Jasno mi je bilo namreč, da na tem srečanju ne bomo naredili nič več produktivnega v zvezi z predstavo, zato smo izdelali žoge in se z njimi igrali do konca srečanja.

Opazil sem, da so bili otroci za delo tudi tokrat slabše motivirani kot ob srečanjih, na katerih je bil prisoten tudi Feliks. Razmišljal sem o morebitnih vzrokih za upad motivacije. Najprej sem pomislil na Feliksovo odsotnost, saj so bili otroci na srečanjih z lutko mnogo bolj motivirani. Po drugi strani pa bi nižji motiviranosti lahko botrovalo tudi dejstvo, da so bili otroci preobremenjeni s samim tehničnim postopkom izdelave lutk.

13.7 7. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Dokončevanje lutk in ponavljanje vsebine predstave

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok utrjuje novo likovno tehniko
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način
- Otrok pogloblja ekološko zavest

METODE DELA:

- Pogovor
- Demonstracija
- Razlaga
- Likovno ustvarjanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Plastenke, časopisni papir, nogavice, vrvica, različni ostanki tekstila
- Škarje
- Tekoče lepilo
- Krep selotejp
- Žica
- Tempera barve

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Jezik
- Tehnika

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks skupaj z otroki pregleda, kako smo napredovali v času, ko ga ni bilo. Otroke povpraša, kako so se lotili izdelovanja lutk, in se pusti podučiti o tehniki kaširanja. Otroke spodbudi, da nadaljujejo z delom. Pri morebitnih težavah jih z vprašanji poskuša usmeriti, da sami najdejo rešitev.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Z uporabo mimične luke motivira otroke, da nadaljujejo z izdelavo lutk. Priskrbi potrebni material. Poskrbi, da delo poteka varno in v prijetnem vzdušju.

Aktivnosti otrok:

Otrok uporabi pridobljeno znanje in nadaljuje z naslednjo fazo izdelovanja lutke. Otrok je pozoren na podrobnosti pri izdelavi lutke. Otrok odkriva rešitve za nastale probleme.

ANALIZA SREČANJA:

Otroci so se neznansko razveselili Feliksa. Vsi so ga želeli božati in se z njim pogovarjati, in malo je manjkalo, da me niso s svojim navalom podrli na tla. Feliks se je zatekel v torbo, in otroci so se umirili. Ko je spet pokukal iz nje, so mu otroci hiteli razlagat, kaj vse se jim je pripetilo v teh treh tednih, kar se niso videli. Feliks je imel kar nekaj težav, da je sledil vsemu vrvežu, ki ga je obkrožal. Ko je končno vendarle prišel do besede, je povprašal otroke, kaj so delali pri »lutkah«, in povedali so mu, da so bili pridni in da so že začeli izdelovati lutke. Na vprašanje, kako so se tega lotili, so mu zelo natančno razložili, kako je potekal postopek od izbire plastenk, rezanja papirnatih trakov do lepljenja. Ko je Feliks vprašal, kako nameravajo narediti glave, so pokazali na krogle iz časopisnega papirja in mu povedali, da bodo danes kaširali tudi te. Feliks jim je rekel, da komaj čaka, da vidi, kako spretni so, in otroci drugače kot na prejšnjem srečanju brez vsakega nasprotovanja poprijeli za delo. Kaširanje krogel je potekalo v prijetnem vzdušju in brez težav, dokler otroci niso ugotovili, da se pri kaširanju krogel roke precej bolj umažejo kot pri kaširanju plastenk, saj je treba krogle ves čas držati, da se ne odkotalijo. J. si s tem ni delal posebnih preglavic, medtem ko so deklice v tem dejstvu videle veliko težavo. Feliks jih je izzval, naj poskusijo najti rešitev. Deklice so napenjale možgane, vendar ni bila nobena rešitev izvedljiva s sredstvi, ki so nam bila na voljo. Feliks jih je vprašal, ali so že kdaj jedle mehko kuhana jajca, in odgovor je bil seveda pritrdilen. L. nam je razložila, da imajo pri njih doma peščeno uro za mehko kuhanje jajc in da jih mami ne zna skuhati tako dobro kot ati, saj ati čaka pri štedilniku, mami pa dela še kaj drugega in potem včasih pozabi, da je jajca treba odstaviti. Feliks je vprašal, kako jim doma postrežejo s to jedjo. K. je takoj predlagala, da bi lahko iz trakov kartona naredili obroče na katere bi postavili krogle. Otroci so narezali trakove, speli smo jih s spenjačem, in delo se je lahko nadaljevalo. Ura se je približala koncu srečanja, naše delo pa koncu, in tako smo se le še dogovorili, da bomo naslednjič lahko že barvali lutke in jih sestavili.

Na tokratnem srečanju se je potrdilo, kar sem sklepal na podlagi preteklih srečanj, namreč da so otroci mnogo bolj motivirani ob uporabi lutke. Pri praktično enaki dejavnosti je bilo vzdušje precej bolj prijetno, otroci mirnejši, učinek naše dejavnosti pa enak, če ne večji.

13.8 8. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Dokončevanje lutk in ponavljanje vsebine predstave

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način
- Otrok pogloblja ekološko zavest

METODE DELA:

- Pogovor
- Demonstracija
- Razlaga
- Likovno ustvarjanje

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Plastenke, časopisni papir, nogavice, vrvica, različni ostanki tekstila
- Škarje
- Tekoče lepilo
- Krep selotejp
- Tempera barve

PODROČJA/KORELACIJE:

- Likovna vzgoja
- Jezik
- Tehnika

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks otroke povabi, naj skupaj z njim obnovijo vse, kar so naredili do sedaj. Skupaj pregledamo plakate, otroci obnovijo zgodbo in ocenijo, kako daleč so z izdelavo lutk. Feliks otroke spodbudi, da dokončajo lutke, nato pa jim predlaga, da zgodbo zaigrajo brez lutk.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Z uporabo mimične lutke motivira otroke, da dokončajo lutke in se lotijo dialogov. Priskrbi potrebni material. Poskrbi, da delo poteka varno in v prijetnem vzdušju.

Aktivnosti otrok:

Otrok uporabi pridobljeno znanje in dokonča lutke. Otrok je pozoren na podrobnosti pri dokončevanju lutke. Otrok odkriva rešitve za nastale probleme. Otok spreminja zgodbo v dialog.

ANALIZA SREČANJA:

Feliks je povabil otroke, da skupaj pregledajo vse, kar so dosegli na preteklih srečanjih. Ob pregledovanju plakatov so otroci spoznali, da so na teh sedmih srečanjih pravzaprav naredili veliko, in bili so nemalo ponosni nase. Feliks jih je pohvalil in jih spodbudil, naj se malo bolj posvetijo plakatu z zgodbo. Otroci, ki so si potek in vsebino zgodbe skicirali v nekakšni stripovski maniri, so zlahka obnovili zgodbo, ko pa jih je Feliks opozoril, da zgodbe ne bodo mogli povedati v opisni obliki, temveč bodo lutke morale spregovoriti in zgodbo povedati na ta način, so se zamislili, in A. je rekla, da oni tega ne znajo. Feliks jih je vprašal, ali so pred dvema mesecema znali narediti lutke. Odvrnili so, da ne. Feliks jih je vprašal, kako jim je torej uspelo lutke izdelati do te mere, kot so bile izdelane tedaj. Rekli so, da je bilo lahko, ker sva jim s Feliksom pomagala. Feliks jim je obljubil, da jim bova pomagala tudi pri dramatizaciji zgodbe, in otroci so v trenutku delovali manj zaskrbljeno. Feliks je otrokom naročil, naj, medtem ko bodo barvali lutke, malce premislijo o dialogih. Otroci so kmalu pobarvali lutke in lahko smo se lotili dramatizacije. Feliks je otrokom rekel, naj si za začetek

predstavljajo, da so oni tisti, ki nastopajo v predstavi, in naj govorijo, kar mislijo, da bi njihov lik moral govoriti. Začelo se je zelo obetavno, saj je začela Z. zelo suvereno razlagati, kako rada jé sladkarije in kako nepotrebno se ji zdi umivanje zob, saj se nikjer ne vidi, da bi bili umazani. Govorila in govorila je tako dolgo, da se je začela ponavljati, pozabila pa je svoj monolog speljati v naslednji prizor zgodbe. Feliks jo je ustavil in ji rekel, da mora svoje govorjenje peljati naprej po zgodbi. Z. je začela znova in po za moje pojme še vedno predolgem uvodu vendarle prešla na del, kjer se odpravi spat. J. se je tako zatopil v zgodbo, da je popolnoma pozabil, da je na vrsti. Feliks je vse otroke opozoril, da morajo biti zbrani in slediti zgodbi. Z. je ponovila del, ko se deklica odpravi spat. J. se je tako zelo vživel v vlogo pošasti, da nas je s svojim tuljenjem v resnici prestrašil. Z. mu je takoj rekla, da bi se ob takem tuljenju deklica gotovo prebudila. J. je bil zmeden in je rekel, da pošast, če ne tuli, pač ni strašna. A. mu je rekla, da so v grozljivkah najbolj strašni tisti deli, ko se zlobneži čisto potihoma priplazijo in se strašljivo smeji. J. je začel znova in se prihuljeno priplazil do na tleh ležeče A. in se zasmel. Ko bi moral kaj reči, pa je bil brez zamisli, kako naj nadaljuje. Feliks mu je rekel, naj pomisli, zakaj je pošast prišla tja, kaj vidi, kaj ji je všeč in kako bi to povedala. Ostale tri deklice so se začele dolgočasiti in klepetati, kar nas je oviralo pri delu. Feliks jih je prosil, naj sledijo zgodbi in pazijo na to, kdaj bodo na vrsti. Posebej L. je opozoril, naj bo pripravljena saj bo kmalu nastopil črv. Medtem se je J. že odločil, kaj bo govoril. Ubesedil je navdušenje nad tako umazanimi zobmi in kot kakšen vojaški poveljnik poslal črva na zob. Tu so otroci opazili, da na sceni ni zoba, ampak deklica. K. je rekla, da bi moral deklico, ko gre spat, v postelji zamenjati samo zob. Tako smo začeli znova, Feliks pa je Z. prosil, naj se v svojem uvodu skuša držati le bistvenega. Z. je to do neke mere uspelo, K. je zamenjala Z. v postelji in J. je povedal svoj del besedila in ga od prve različice že nekoliko razširil. Zdaj je na vrsto prišla L. in se vrgla na K. ter začela oponašati črva, ki žre zob. K. je tako žgečkalo, da se je začela zvijati in smejati. To je spravilo v smeh tudi druge, in otroci so začeli zganjati različne vragolije, tako da sta nenadoma nastala precejšnja hrup in zmešnjava. Otroci so bili tako razposajeni, da ni zaleglo niti to, da se je Feliks skrivil v torbo. Šele po minuti ali dveh so otroci opazili, da se Feliks skriva. Počasi so se umirili, in lahko smo nadaljevali. Feliks je rekel L., naj zdaj raje razmišlja o tem, kaj bi črv lahko govoril, da pa bo takrat, ko bomo igrali z lutkami, lahko vključila vse medmete in gibe, ki si jih je zamislila. Še enkrat smo ponovili del od prihoda pošasti, in ko je bil na vrsti črv, spet ni šlo brez hihitanja. Vendarle smo nadaljevali, in K. me je vprašala, kaj naj počne ona. Feliks ji je rekel, naj pomisli, kaj bi naredila, če bi jo kdo grizel. Rekla je, da bi vpila. Feliks ji je rekel, naj potem tudi zob vpije. J. je spet pozabil, kaj mora storiti. Feliks mu je predlagal, naj gleda

na plakat, da si bo osvežil spomin. Otroci so postali nemirni, zato sem pustil, da so improvizirali po svoje, tako glede teksta kot glede poteka scen. Presenečen sem bil, kako raznolike dvogovore so si izmislili, čeprav so se zelo oddaljili od teme. Črvi so se pogovarjali z zobozdravnico, zobna pošast je božala zob, mama je pestovala miško itd. Čas našega srečanja se je iztekkel in preostalo nam je le, da se poslovimo. Preden smo se razšli, je Feliks otrokom položil na srce, naj do naslednjic razmišljajo dvogovorih in poteku zgodbe, da bomo naslednjic lahko napredovali bolj v smeri začrtane teme.

13.9 9. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatizacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Oblikovanje dialogov z lutkami

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način

METODE DELA:

- Pogovor
- Razlaga
- Igra

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Lutke

PODROČJA/KORELACIJE:

- Jezik

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks otroke povabi, da še enkrat skupaj obnovijo zgodbo, nato pa vzamejo lutke in zgodbo odigrajo.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Z uporabo mimične lutke motivira otroke, da dramatizirajo zgodbo, jih spodbuja k uporabi domišljije in jih usmerja, da se okvirno držijo zastavljene teme. Otroke spodbuja k temu, da se prepustijo lutki in so pozorni na njeno animacijo.

Aktivnosti otrok:

Otrok s pomočjo domišljije v obliki dvogovorov pripoveduje zgodbo in animira lutko.

ANALIZA SREČANJA:

Feliks je otroke vprašal, ali so v času od prejšnjega srečanja kaj razmišljali o naši predstavi. Odgovorili so, da so. Feliks jim je rekel, da bi rad videl, da bi še enkrat obnovili zgodbo, potem pa bi jo kar poskusili odigrati z lutkami. Otroci so želeli kar takoj poskusiti z lutkami in Feliks se je strinjal. Otroci so se lotili igre, in če odštejemo precejšnje premore ob prehodih med prizori in občasno zastajanje besedila, lahko rečemo, da jim je šlo, kar se tiče zgodbe, odlično. Feliks je opazil, da so otroci tako osredotočeni na besedilo, da so skoraj popolnoma pozabili animirati lutke. Otroci, ki so v preteklem tednu izdelovanju dvogovorov očitno namenili kar veliko časa in jih do precejšnje mere tudi že izpilili, niso imeli priložnosti, da bi svoje ustvarjanje nadgradili še z igro z lutkami. Tako nas je zdaj čakalo spoznavanje z lutkami in vživljanje vanje. Feliks je rekel, naj sedejo vsak s svojo lutko v krog. K. in L. sta vprašali, katero lutko naj vzameta, saj da imata vsaka po dve. Feliks je izbiro prepustil njima. Ko smo se posedli v krog, je Feliks povedal, da se bomo igrali igrico »stol na moji desni je prazen«, ampak tako, da bodo lutke klicale lutke. Začel je Feliks in na

svojo desno poklical črva in mu naročil, naj priskaklja do njega. L. je začela sama skakljati, vendar jo je Feliks ustavil in ji rekel, da ni klical nje, temveč črva. L. se je vrnila na stol in s črvom na roki pokleknila, in črv je v nekaj velikih skokih prišel na Feliksovo desno. Sedaj je bila na vrsti A., ki je k sebi poklicala zob. Feliks pa je opazil, da zoba ni poklicala miška, temveč A. Rekel ji je, da se igrajo lutke, ne pa otroci. Tokrat je zob res poklicala miška, in otroci so po še nekaj ponovitvah dojeli, kaj je namen igre, in ta je lepo stekla. Na ta način so se otroci dobro povezali s svojimi lutkami. Le Z. je imela še nekaj težav. Vse preveč je sama silila v ospredje; Feliks jo je prijazno opominjal, in po tem, ko je nekajkrat prišla na vrsto, je vendarle sprejela, da ni v ospredju ona, temveč njena lutka. Ko sem ocenil, da so otroci navezali dovolj dober stik s svojo lutko, smo se znova lotili predstave. Tokrat je bilo veliko več zatikanja, saj so se otroci med samo igro zavedali, kdaj jim uspe animirati lutke in kdaj ne. Otroci so začeli izgubljati voljo in tarnati, da je to pretežko. Feliks jih je potolažil, da jim gre v resnici odlično in da so danes zelo veliko napredovali. Predlagal jim je, da bi za tokratno srečanje končali s posvečanjem izključno predstavi in da bi se še malo igrali, kakor si želijo. Presenetilo me je, da se tokrat igra ni, tako kot zadnjič, povsem oddaljila od rdeče niti predstave, temveč so otroci preigravali posamezne prizore, seveda mnogo bolj sproščeno. Šalili so se, uporabljali poredne besede, si izmišljali imena drug za drugega in lutke in se sijajno zabavali. Približno toliko časa, kot naj bi trajala predstava, preden se je naše srečanje izteklo, je Feliks predlagal, da bi še enkrat poskusili zaigrati celo predstavo. Otroci niso imeli nič proti, in zadnja improvizacija je bila, kot smo jo ocenili kasneje, že zelo dobra. Razšli smo se nasmejani.

13.10 10. priprava

PODROČJE: Dramska umetnost

TEMA: Lutkovna dramatisacija

GLOBALNI CILJ: Razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo

ENOTA: Ustvarjanje končne podobe predstave

CILJI:

- Otrok razvija domišljijo
- Otrok razvija koncentracijo
- Otrok se uči sklepati kompromise
- Otrok se uči uporabljati stvari na nekonvencionalen način

METODE DELA:

- Pogovor
- Razlaga
- Igra

OBLIKE DELA:

- Skupna
- Individualna

PROSTOR:

- Knjižnica

SREDSTVA:

- Mimična lutka Feliks
- Lutke

PODROČJA/KORELACIJE:

- Jezik

METODIČNI POSTOPEK**Motivacija:**

Feliks otroke povabi, da še enkrat skupaj obnovijo zgodbo nato pa vzamejo lutke in zgodbo odigrajo.

POTEK DELA**Naloge vzgojitelja:**

Z uporabo mimične lutke motivira otroke, da dramatizirajo zgodbo, jih spodbuja k uporabi domišljije in jih usmerja, da se okvirno držijo zastavljene teme. Otroke spodbuja k temu, da se prepustijo lutki in so pozorni na njeno animacijo.

Aktivnosti otrok:

Otrok s pomočjo domišljije v obliki dvogovorov pripoveduje zgodbo in animira lutko.

ANALIZA SREČANJA:

Že na začetku tokratnega srečanja je bilo med otroci čutiti rahlo napetost. Ko jih je Feliks vprašal, kaj se dogaja, mu je Z. rekla, da je to naše zadnje srečanje in da še nič ne znajo. Feliks jo je vprašal, kaj misli s tem, in Z. mu je odgovorila, da sploh še ne znajo besedila. Feliks je nato vse otroke vprašal, ali se jim zdi, da je to res. Nihče mu sicer ni odgovoril, vendar je bilo z njihovih obrazov razbrati, da razmišljajo podobno kot Z. Feliks jim je rekel, da je zadnjič ob koncu srečanja videl že zelo dobro predstavo. A. mu je odvrnila, da predstava že ne more biti dobra, če pa besedilo vsakič povedo drugače. To nenadno malodušje me je presenetilo in želel sem izvedeti, kaj je vzrok zanj. Feliks je vprašal, kaj je po njihovem mnenju potrebno za dobro predstavo. Začeli so govoriti o različnih elementih predstave, posebej pa so izpostavili, kako pomembno je, da igralci dobro znajo besedilo. Feliks jih je vprašal, kako oni vedo, kdaj so gledali dobro predstavo. Niso znali odgovoriti. Po krajšem spodbujanju je J. vendarle rekel, da ve, da je bila predstava dobra, če mu je bila pač všeč. Feliks ga je vprašal, če običajno pozna besedilo predstave, še preden si jo gre ogledat. Rekel je, da ne. Feliks je nato vse otroke vprašal, kako vedo, da se je pri predstavi nekdo zmotil. Odvrnili so, da navadno kdo reče *ooh* ali pa kar neha govoriti ali kaj podobnega. Feliks jim je rekel, naj torej ne storijo nič od naštetega, pa ne bo nihče opazil, tudi če se bodo zmotili. Rekel jim je, da nihče, ki bo prišel gledat predstavo, ne bo vedel, kakšna bi morala biti, in če ne bodo pokazali, da so se zmotili, ne bo nihče vedel, da so se zmotili. To jih je opogumilo, in ker smo porabili kar nekaj časa z razčiščevanjem te dileme, smo se lotili dela. Lahko rečem, da so bili otroci sijajni; vso predstavo smo odigrali dvakrat brez vsake prekinitve, saj so dvogovori tekli gladko, prehodi iz prizora v prizor pa so bili čisti. Pri tretjem poskusu pa se je opazilo, da je otrokom začelo zmanjkovati zbranosti. Nisem jih hotel več obremenjevati, zato smo se raje še malo pogovarjali o našem nastopu, ki je bil načrtovan za naslednji četrtek. Otroci so znova izrazili skrb, da ne bodo dobro odigrali. Rekel sem jim, da sem z njihovim delom zelo zadovoljen in vsakemu posebej povedal, kje se mi zdi, da je najbolj napredoval. Potem sem jim rekel, naj povedo, kaj jim je bilo pri našem druženju najbolj všeč in kaj jih je najbolj motilo. Če strnem njihove vtise, so se najbolj zabavali takrat, ko smo začeli ustvarjati dvogovore, in ko so lahko improvizirali z lutkami. Skoraj enotni pa so bili, da jih je najbolj motilo, ko je bil Feliks v Argentini. Potem smo še malo kramljali o njihovem vsakdanjem šolskem in domačem življenju in tako prebili čas, ki nam je še ostal, preden smo se poslovili. Dogovorili smo se še, da se v četrtek dobimo pol ure pred predstavo, da pripravimo vse, kar bomo potrebovali za predstavo, in se zberemo pred nastopom.

13.11 Analiza končne predstave

Kot smo bili domenjani, smo se z otroki zbrali pol ure pred predstavo. V telovadnici je bilo že vse pripravljeno za prihod staršev, le še prizorišče za našo predstavo je bilo treba postaviti. Vzporedno smo postavili dve šolski klopi in ju prekrili s tkanino. Iz stojal za mrežo za odbojko in pobarvane kotenine smo sestavili stranska kritja, in prizorišče je bilo nared. Otroci so bili vidno živčni, in ker sem bil tudi sam nekoliko na trnih, kako se bo vse skupaj izteklo, sem v avtu pozabil Feliksa. Otroci so bili vznemirjeni in začeli so godrnjati, da jim ne bo uspelo, da bo predstava slaba. Z. je celo rekla, da ne bo nastopila. Hitro sem jih pomiril in jim rekel, da bom takoj prinesel Feliksa. Ko sem se vrnil z njim, so se jim obrazi razjasnili, vendar je med njimi še vedno vladala neprijetna napetost. Feliks jim je rekel, naj jih nikar ne skrbi, saj so bili na preteklem srečanju odlični, poleg tega pa se nimajo česa bati, saj se ne bodo zmotili oni, temveč deklica, zob, miška, zobozdravnica, mama ali pošast. V tistem trenutku so začeli vstopati starši in posedli smo za stranska kritja in počakali, da so se vsi zbrali. Feliks se je v tem času crkljal zdaj pri enem, zdaj pri drugem. Učiteljica nas je vprašala, ali smo pripravljene, in ko smo ji pritrdili, je pozdravila starše in vse ostale goste ter nas napovedala. Začelo se je. Otroci so bili napeti kot strune in njihova koncentracija je bila tako močna, da je predstava potekala, kot bi bili v poklicnem gledališču. Nobenih »lukenj«, nobenega zatikanja, otroci so govorili najnovejšo različico teksta, kot da gre za molitvico, ki jo znajo že iz zibel. Edino, kar ni ušlo očesu, sicer najbrž le mojemu, je bilo, da je otroška radovednost pri vseh nekajkrat prevladala in so prekinili vez z lutko ter pogledali v dvorano k svojim staršem. J., ki sicer včasih govori nekoliko nerazločno, saj zelo hiti, je bil zelo razumljiv, Z., ki se zelo težko postavi v drugi plan je odlično animirala lutko in interpretirala besedilo. Tiha K. je odlično odigrala svoji vlogi. Tudi A. in L. sta bili odlični. Ko sem mislil, da se je predstava zaključila, so me otroci še enkrat presenetili. Dodali so še en prizor. Na koncu so na sceno prišli zob, črv in pošast. Pošast je vrgla črva na zob, in ker je bil zob čist, se črv ni imel česa oprijeti. V tistem trenutku pa je pošast zavpila, da smo se vsi pošteno prestrašili, obrnila se je k občinstvu in zbranim rekla, naj se nocoj raje pazijo, ker bo prišla k njim in se spravila nad njihove zobe. Poželi smo velik aplavz in prejeli čestitke s strani staršev tako kot učiteljic. Najbolj mi je polaskala izjava Z.-jine mamice, ki mi je povedala, da je imela Z. prejšnje dni precej visoko vročino, in da me je hotela že poklicati, da bomo morali predstavo odpovedati. Z. ji ni dovolila, in mamica ji je rekla, da ne bo mogla nastopiti, če ne bo imela normalne temperature. Na dan nastopa je vročina čez noč izginila. Mamica je rekla, da je Z. ta predstava toliko pomenila, da je prepričana, da je njena želja po

nastopu pripomogla k tako nenadni ozdravitvi. J.-jeva mamica je izrazila navdušenje, da je končno enkrat doživela, da je svojega sina razumela, kaj govori tudi v dvorani. Nasploh smo prejeli veliko pohval in izrazov začudenja, ko so izvedli, da je predstava v celoti avtorski projekt nastopajočih. Počasi smo se začeli poslavljati, in seveda se je moral Feliks osebno posloviti od vseh nastopajočih. Slovo je bilo zelo čustveno.

14 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

14.1 Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali med desetimi srečanji, ki so potekala vsako sredo od 16:30 do 18:00, in sicer od 5. 10. 2011 do 7. 12. 2011.

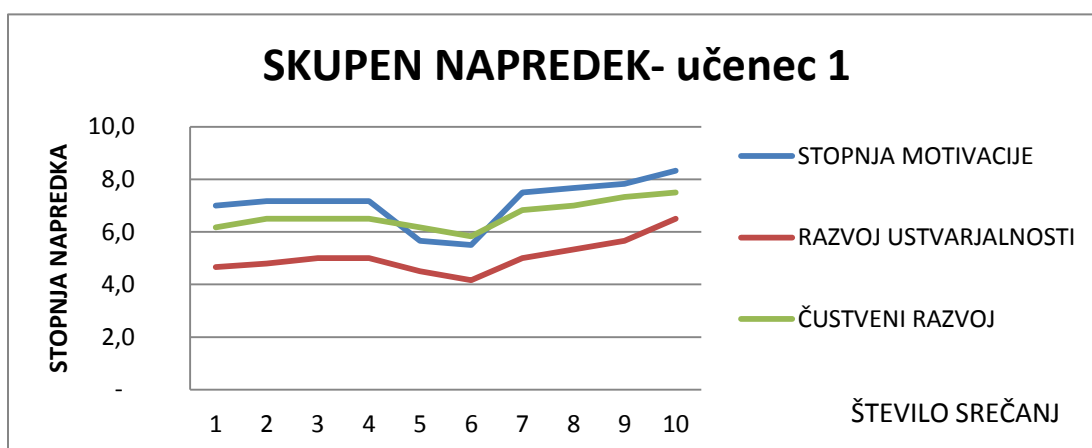
Na srečanja smo se pripravili s tematskimi pripravami, ki so predstavljale okvir projekta. Izbrali smo temo »zobna higiena«. Po vsakem srečanju, ki smo ga zavoljo preverljivosti podatkov snemali z diktafonom, smo za vsakega otroka izpolnili opazovalno listo, ki je bila pripravljena posebej za ta namen. Opazovalno listo za področje ustvarjalnosti smo oblikovali na podlagi prispevka Tine Hozjan, univ. dipl. psihologinje, na spletni strani www.otrociodraslim.si. Opazovalno listo za področje čustvenega razvoja smo oblikovali na podlagi lastnega poznavanja čustvenega razvoja predšolskih otrok. Opazovalno listo za področje motivacije smo oblikovali na podlagi potreb po Maslowu (1970) (wikipedia.org). Poleg izpolnjevanja opazovalnih list smo med urami zabeležili posebnosti. Po vsakem srečanju smo vsakemu otroku zastavili vprašanje, s kom je najbolje sodeloval, in podatke vpisali v sociogram.

14.2 Rezultati in interpretacija

Tabela 1: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 1

Stopnja motivacije										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti	7	7	7	7	5	5	7	7	8	8
2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti	7	7	7	7	6	5	8	8	8	8
3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge	6	7	7	7	7	7	7	8	8	8
4. Otrok vztraja pri dejavnosti	8	8	8	8	6	6	8	8	8	9
5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti	7	8	8	8	6	6	8	8	8	9
6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo	7	6	6	6	4	4	7	7	7	8
POVPREČJE VREDNOSTI	7,0	7,2	7,2	7,2	5,7	5,5	7,5	7,7	7,8	8,3
Razvoj ustvarjalnosti										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo	5	6	6	6	5	5	6	6	6	7
2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine	4	4	4	4	4	4	4	5	6	7
3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov	5	6	6	6	5	4	6	6	6	6
4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način	6	5	5	5	4	4	4	5	5	6
5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov	5	4	5	5	5	4	5	5	6	6
6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje	3	4	4	4	4	4	5	5	5	7
SKUPAJ	4,7	4,8	5,0	5,0	4,5	4,2	5,0	5,3	5,7	6,5

Čustveni razvoj										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok prepozna svoja čustva	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7
2. Otrok izrazi čustva	7	6	6	6	5	4	6	6	7	7
3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način	5	6	6	6	6	6	6	7	7	8
4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi	8	8	8	8	7	6	8	8	8	8
5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8
6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7
SKUPAJ	6,2	6,5	6,5	6,5	6,2	5,8	6,8	7,0	7,3	7,5

Slika 2: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 1

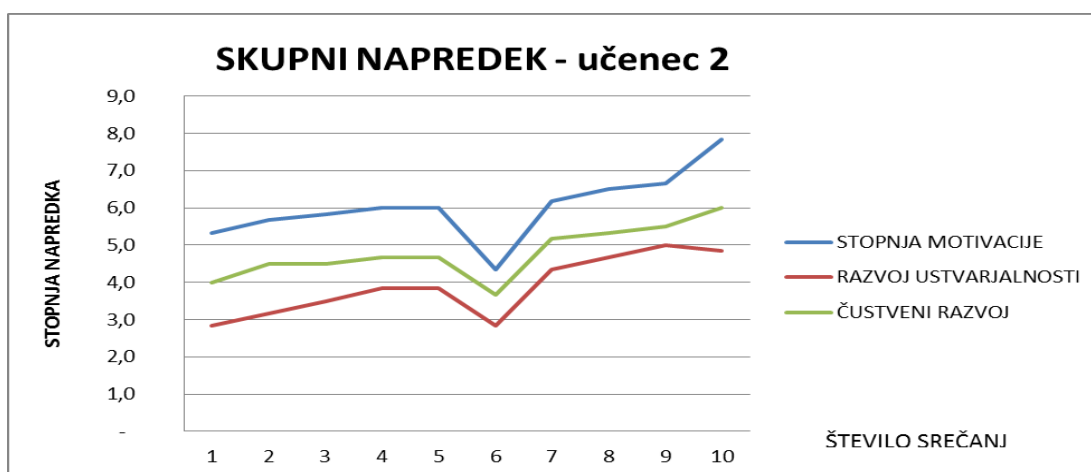
Pri učencu ena smo opazovali tri osnovne parametre: stopnjo motivacije, razvoj ustvarjalnosti ter čustveni razvoj. S pomočjo opazovalne liste smo parametre opazovali po posameznih srečanjih, ki jih je bilo deset. Pri učencu ena opazimo, da so bile pri stopnji motivacije vrednosti že v začetku sorazmerno visoke, da so se dvigovale iz srečanja v srečanje, da pa so v petem in šestem srečanju, ko Feliks ni bil prisoten, padle. Pri učencu ena zaznamo, da je najnižja povprečna vrednost motivacije pri srečanjih, ko je bil Feliks prisoten, 7, najvišja pa 8,3. Ko Feliksa ni bilo, je najnižja vrednost 5,5, najvišja pa 5,7. Pri razvoju ustvarjalnosti je opaziti podobno. Najnižja vrednost pri razvoju ustvarjalnosti, ko je bil Feliks prisoten, je 4,7 najvišja 6,5. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 4,2,

najvišja pa 4,5. Pri čustvenem razvoju je s Feliksom najnižja vrednost 6,2, najvišja pa 7,5. Najnižja vrednost stopnje čustvenega razvoja, ko Feliksa ni bilo na srečanjih, je 5,8, najvišja pa 6,2. Iz tega je razvidno, da so vrednosti pri delu z lutko pri vseh parametrih rasle, ter da, ko lutka ni prisotna, vrednosti padejo.

Tabela 2: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 2

Stopnja motivacije										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti	5	5	5	5	5	3	6	7	8	8
2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti	6	6	6	6	6	4	6	6	6	8
3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge	2	3	4	5	5	5	5	6	7	7
4. Otrok vztraja pri dejavnosti	6	6	6	6	6	5	6	6	6	8
5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti	6	7	7	7	7	5	7	7	6	8
6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo	7	7	7	7	7	4	7	7	7	8
SKUPAJ	5,3	5,7	5,8	6,0	6,0	4,3	6,2	6,5	6,7	7,8
Razvoj ustvarjalnosti										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo	3	3	4	4	4	4	5	5	6	6
2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine	2	2	3	4	4	2	4	5	5	4
3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov	3	4	4	4	4	2	4	4	4	5
4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način	4	4	4	4	4	4	5	5	6	5
5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov	2	3	3	4	4	3	4	5	5	5
6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje	3	3	3	3	3	2	4	4	4	4
SKUPAJ	2,8	3,2	3,5	3,8	3,8	2,8	4,3	4,7	5,0	4,8

Čustveni razvoj										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok prepozna svoja čustva	5	6	6	6	6	6	6	6	7	7
2. Otrok izrazi čustva	4	4	4	5	5	5	6	6	6	7
3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način	5	6	6	6	6	4	6	6	6	6
4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi	4	4	4	4	4	3	5	5	5	6
5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti	3	3	3	3	3	2	4	5	5	5
6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti	3	4	4	4	4	2	4	4	4	5
SKUPAJ	4,0	4,5	4,5	4,7	4,7	3,7	5,2	5,3	5,5	6,0

Slika 3: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 2

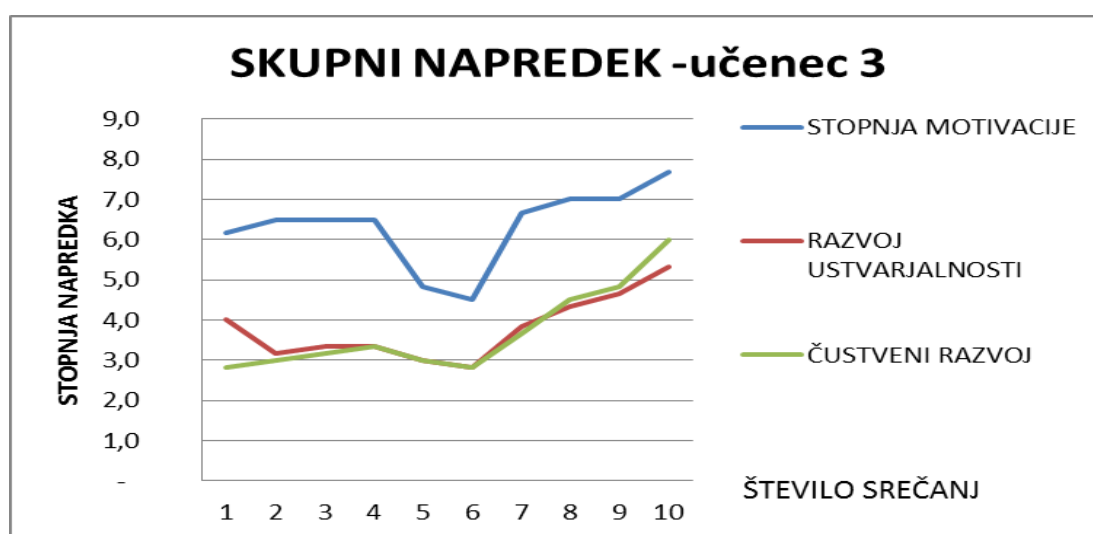
Pri učencu dva smo opazovali tri osnovne parametre: stopnjo motivacije, razvoj ustvarjalnosti ter čustveni razvoj. S pomočjo opazovalne liste smo parametre opazovali po posameznih srečanjih, ki jih je bilo deset. Pri učencu dva opazimo, da so se vrednosti pri stopnji motivacije dvigovale iz srečanja v srečanje, da pa so v petem in šestem srečanju, ko Feliks ni bil prisoten, padle. Pri učencu dva zaznamo, da je najnižja povprečna vrednost motivacije pri srečanjih, ko je bil Feliks prisoten, 5,3, najvišja pa 7,8. Ko Feliksa ni bilo, je najnižja vrednost 4,3, najvišja pa 6,0. Pri razvoju ustvarjalnosti je opaziti podobno. Najnižja vrednost pri razvoju ustvarjalnosti, ko je bil Feliks prisoten, je 5,3 najvišja 7,8. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 4,3, najvišja pa 6,0. Pri čustvenem razvoju je s

Feliksom najnižja vrednost 4,0, najvišja pa 6,0. Najnižja vrednost stopnje čustvenega razvoja, ko Feliksa ni bilo na srečanjih, je 3,7, najvišja pa 4,7. Iz tega je razvidno, da so vrednosti pri delu z lutko pri vseh parametrih rasle ter da, ko lutka ni prisotna, vrednosti padejo.

Tabela 3: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 3

Stopnja motivacije										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti	6	7	7	7	5	5	7	8	8	8
2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti	7	7	7	7	6	5	7	7	7	7
3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge	5	5	5	5	4	4	6	7	7	7
4. Otrok vztraja pri dejavnosti	7	7	7	7	5	5	7	7	7	8
5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti	7	7	7	7	6	5	7	7	7	9
6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo	5	6	6	6	3	3	6	6	6	7
SKUPAJ	6,2	6,5	6,5	6,5	4,8	4,5	6,7	7,0	7,0	7,7
Razvoj ustvarjalnosti										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo	4	4	4	4	3	3	5	6	6	7
2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine	4	3	4	4	3	3	4	4	4	5
3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov	4	3	3	3	2	2	3	4	5	5
4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način	4	3	3	3	3	2	4	4	4	5

5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov	4	3	3	3	4	4	4	4	5	5
6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje	4	3	3	3	3	3	3	4	4	5
SKUPAJ	4,0	3,2	3,3	3,3	3,0	2,8	3,8	4,3	4,7	5,3
Čustveni razvoj										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok prepozna svoja čustva	4	4	4	4	4	4	4	6	6	6
2. Otrok izrazi čustva	3	3	3	4	4	4	4	5	5	7
3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način	2	3	4	4	3	3	4	4	4	5
4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi	4	4	4	4	3	2	4	5	5	7
5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti	2	2	2	2	2	2	4	4	5	6
6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti	2	2	2	2	2	2	2	3	4	5
SKUPAJ	2,8	3,0	3,2	3,3	3,0	2,8	3,7	4,5	4,8	6,0

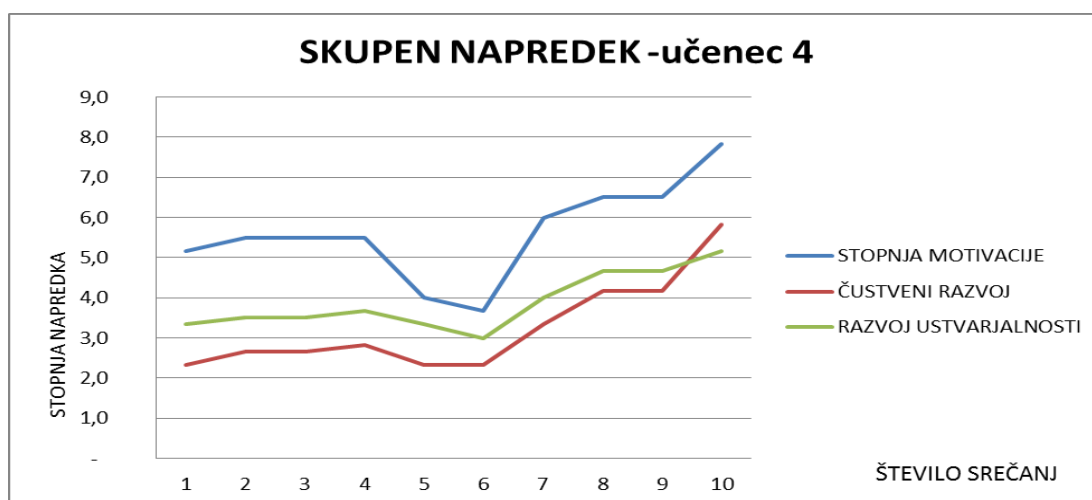
Slika 4: Grafčni prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 3

Pri učencu tri smo opazovali tri osnovne parametre: stopnjo motivacije, razvoj ustvarjalnosti ter čustveni razvoj. S pomočjo opazovalne liste smo parametre opazovali po posameznih srečanjih, ki jih je bilo deset. Pri učencu tri opazimo, da so se vrednosti pri stopnji motivacije dvigovale iz srečanja v srečanje, da pa so v petem in šestem srečanju, ko Feliks ni bil prisoten, padle. Pri učencu tri zaznamo, da je najnižja povprečna vrednost motivacije pri srečanjih, ko je bil Feliks prisoten, 6,2, najvišja pa 7,7. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 4,5, najvišja pa 4,8. Pri razvoju ustvarjalnosti je opaziti podobno. Najnižja vrednost pri razvoju ustvarjalnosti, ko je bil Feliks prisoten, je 4,0, najvišja 5,3. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 2,8, najvišja pa 3,0. Pri čustvenem razvoju je s Feliksom najnižja vrednost 2,8, najvišja pa 6,0, kar predstavlja izrazit napredek. Najnižja vrednost stopnje čustvenega razvoja, ko Feliksa ni bilo na srečanjih, je 2,8, najvišja pa 3,0. Iz tega je razvidno, da so vrednosti pri delu z lutko pri vseh parametrih rasle ter da, ko lutka ni prisotna, vrednosti padejo.

Tabela 4: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 4

Stopnja motivacije										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti	6	7	7	7	5	4	7	8	8	8
2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti	6	6	6	6	4	4	6	6	6	8
3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge	7	7	7	7	6	5	7	7	7	7
4. Otrok vztraja pri dejavnosti	5	5	5	5	4	4	6	7	7	9
5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti	4	4	4	4	3	3	5	6	6	8
6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo	3	4	4	4	2	2	5	5	5	7
SKUPAJ	5,2	5,5	5,5	5,5	4,0	3,7	6,0	6,5	6,5	7,8
Razvoj ustvarjalnosti										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo	3	3	3	4	3	3	4	4	4	6

2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine	2	2	2	2	2	2	3	4	4	7
3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov	2	2	2	2	2	2	3	4	4	6
4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način	2	3	3	3	2	2	3	5	5	6
5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov	3	3	3	3	3	3	4	4	4	5
6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje	2	3	3	3	2	2	3	4	4	5
SKUPAJ	2,3	2,7	2,7	2,8	2,3	2,3	3,3	4,2	4,2	5,8
Čustveni razvoj										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok prepozna svoja čustva	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5
2. Otrok izrazi čustva	5	5	5	5	4	3	5	6	6	6
3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način	3	3	3	3	3	3	3	4	4	5
4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi	3	3	3	4	4	4	4	5	5	6
5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti	3	4	4	4	3	2	4	4	4	5
6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti	2	2	2	2	2	2	3	4	4	4
SKUPAJ	3,3	3,5	3,5	3,7	3,3	3,0	4,0	4,7	4,7	5,2

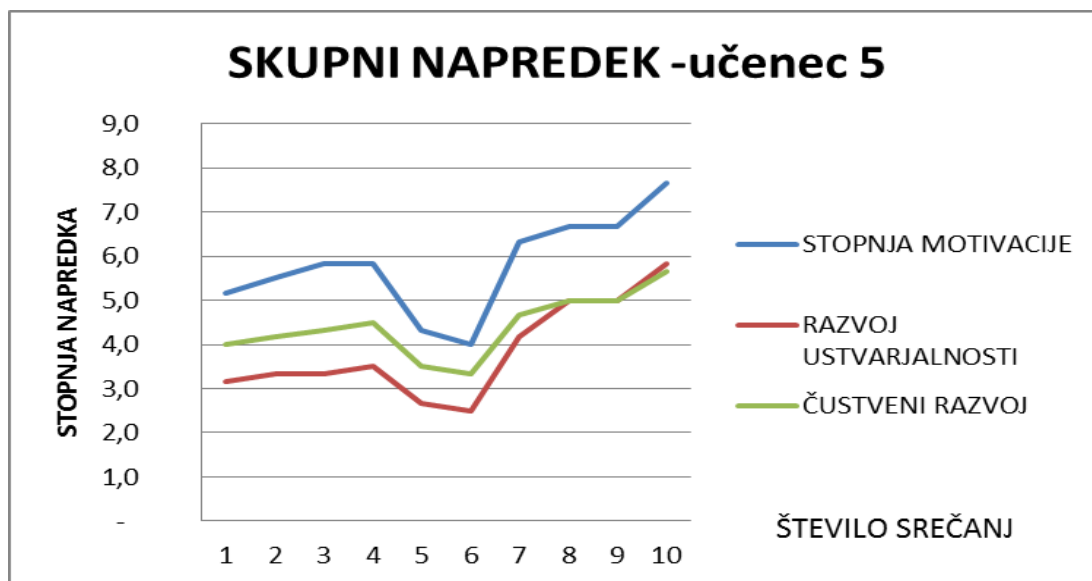
Slika 5: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 4

Pri učencu štiri smo opazovali tri osnovne parametre: stopnjo motivacije, razvoj ustvarjalnosti ter čustveni razvoj. S pomočjo opazovalne liste smo parametre opazovali po posameznih srečanjih, ki jih je bilo deset. Pri učencu štiri opazimo, da so se vrednosti pri stopnji motivacije dvigovale iz srečanja v srečanje, da pa so v petem in šestem srečanju, ko Feliks ni bil prisoten, padle. Pri učencu štiri zaznamo, da je najnižja povprečna vrednost motivacije pri srečanjih, ko je bil Feliks prisoten, 5,2, najvišja pa 7,8. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 3,7, najvišja pa 4,0. Pri razvoju ustvarjalnosti je opaziti podobno. Najnižja vrednost pri razvoju ustvarjalnosti, ko je bil Feliks prisoten, je 2,3, najvišja 5,8. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 2,3, najvišja pa prav tako 2,3. Pri čustvenem razvoju je s Feliksom najnižja vrednost 3,3, najvišja pa 5,2. Najnižja vrednost stopnje čustvenega razvoja, ko Feliksa ni bilo na srečanjih, je 3,0, najvišja pa 3,3. Iz tega je razvidno, da so vrednosti pri delu z lutko pri vseh parametrih rasle ter da, ko lutka ni prisotna, vrednosti padejo.

Tabela 5: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za učenca 5

Stopnja motivacije										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti	7	7	7	7	5	4	8	8	8	8
2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti	5	6	6	6	4	4	6	7	7	7
3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge	6	6	6	6	5	4	7	7	7	7

4. Otrok vztraja pri dejavnosti	4	4	6	6	5	5	6	6	6	8
5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti	5	5	5	5	3	3	6	6	6	8
6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo	4	5	5	5	4	4	5	6	6	8
SKUPAJ	5,2	5,5	5,8	5,8	4,3	4,0	6,3	6,7	6,7	7,7
Razvoj ustvarjalnosti										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo	4	4	4	4	3	3	5	5	5	7
2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine	3	4	4	4	3	3	4	5	5	6
3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov	2	3	3	3	3	3	4	4	4	5
4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način	3	3	3	4	2	2	4	6	6	6
5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov	4	4	4	4	3	2	4	5	5	6
6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje	3	2	2	2	2	2	4	5	5	5
SKUPAJ	3,2	3,3	3,3	3,5	2,7	2,5	4,2	5,0	5,0	5,8
Čustveni razvoj										
SREČANJA	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
1. Otrok prepozna svoja čustva	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6
2. Otrok izrazi čustva	5	5	6	6	5	4	6	6	6	5
3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način	4	4	4	4	2	2	5	6	6	6
4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi	3	4	4	5	4	4	5	5	5	6
5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti	4	4	4	4	3	3	4	4	4	6
6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti	3	3	3	3	2	2	3	4	4	5
SKUPAJ	4,0	4,2	4,3	4,5	3,5	3,3	4,7	5,0	5,0	5,7

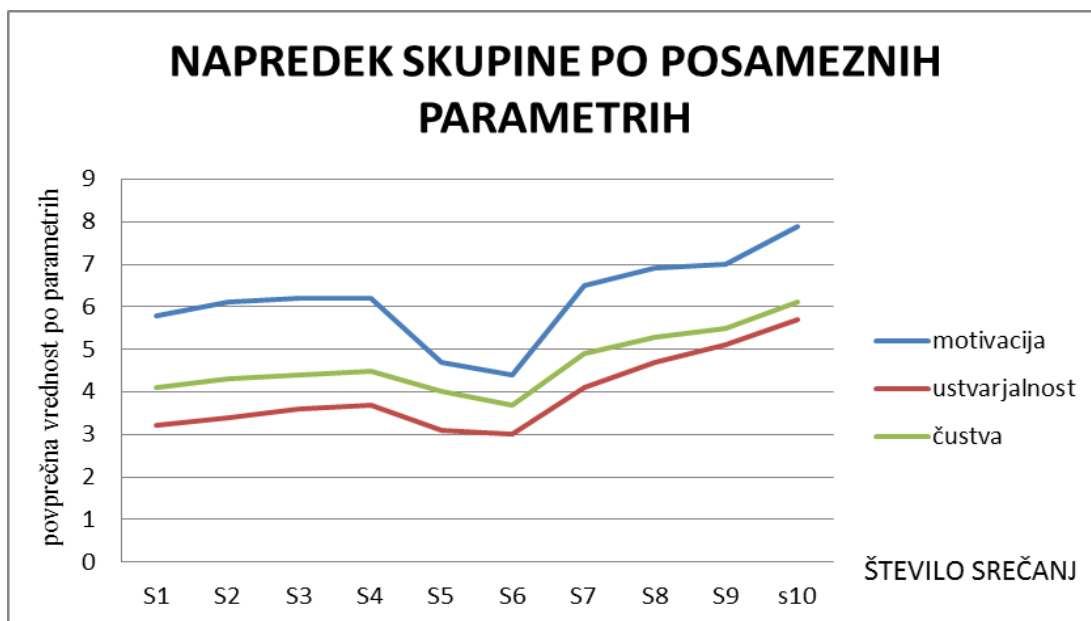

Slika 6: Grafični prikaz skupnega napredka po posameznih parametrih za učenca 5

Pri učencu pet smo opazovali tri osnovne parametre: stopnjo motivacije, razvoj ustvarjalnosti ter čustveni razvoj. S pomočjo opazovalne liste smo parametre opazovali po posameznih srečanjih, ki jih je bilo deset. Pri učencu pet opazimo, da so se vrednosti pri stopnji motivacije dvigovale iz srečanja v srečanje, da pa so v petem in šestem srečanju, ko Feliks ni bil prisoten, padle. Pri učencu pet zaznamo, da je najnižja povprečna vrednost motivacije pri srečanjih, ko je bil Feliks prisoten, 5,2, najvišja pa 7,7. Ko Feliksa ni bilo, je najnižja vrednost 4,0, najvišja pa 4,3. Pri razvoju ustvarjalnosti je opaziti podobno. Najnižja vrednost pri razvoju ustvarjalnosti, ko je bil Feliks prisoten, je 3,2, najvišja 5,8. Ko Feliksa ni bilo, pa je najnižja vrednost 2,5, najvišja pa 2,7. Pri čustvenem razvoju je s Feliksom najnižja vrednost 4,0, najvišja 5,7. Najnižja vrednost stopnje čustvenega razvoja, ko Feliksa ni bilo na srečanjih, je 3,3, najvišja pa 3,5. Iz tega je razvidno, da so vrednosti pri delu z lutko pri vseh parametrih rasle ter da, ko lutka ni prisotna, vrednosti padejo.

Tabela 6: Parametri opisne statistike in povprečje vrednosti za celotno skupino

ŠTEVILO SREČANJ	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10
POVPREČNE VREDNOSTI SKUPINE PO SREČANJIH										
Motivacija	5,8	6,1	6,2	6,2	4,7	4,4	6,5	6,9	7	7,9
Ustvarjalnost	3,2	3,4	3,6	3,7	3,1	3	4,1	4,7	5,1	5,7
Čustva	4,1	4,3	4,4	4,5	4	3,7	4,9	5,3	5,5	6,1

Slika 7: Grafični prikaz skupnega napredka skupine

Graf prikazuje povprečje vrednosti vseh spremljanih parametrov za vso skupino. Rast povprečnih vrednosti skupine je pričakovana in primerljiva z rastjo povprečnih vrednosti posameznikov. Na srečanjih, ko je bila lutka prisotna, so vrednosti vseh parametrov višje, kot na srečanjih, kjer lutka ni bila prisotna.

Sociogram je grafični prikaz odnosov v skupini. Zaradi majhnega števila učencev v skupini smo se odločili, da vsak učenec rangira le dva součenca na podlagi tega, kako dobro je pri posameznem srečanju sodeloval. Prvemu izbranemu smo dodelili dve, drugemu pa eno točko.

Tabela 7: Sociogram 1. srečanja

	U1	U2	U3	U4	U5	Skupaj
U1		1				1
U2	2		2	1	2	7
U3						0
U4	1	2			1	4
U5			1	2		3

Iz sociograma prvega srečanja je razvidno, da ima v skupini učenec dva izrazito največji socialni kapital, učenec tri pa ni dobil niti ene točke.

Tabela 8: Sociogram 10. srečanja

	U1	U2	U3	U4	U5	Skupaj
U1		2			1	3
U2	2		1	2		5
U3					2	2
U4	1		2			3
U5		1		1		2

Iz sociograma zadnjega srečanja je razvidno, da učenec dva še vedno ohranja status učenca z največjim socialnim kapitalom, učenec tri pa ga je pridobil. Tudi pri ostalih učencih lahko opazimo bolj enakomerno razporeditev.

III. ZAKLJUČEK

V teoretičnih izhodiščih smo se osredotočili na uporabo lutk pri predšolski vzgoji. Podrobneje smo obravnavali uporabo lutk v različnih starostnih obdobjih, izpostavili smo za naše raziskovanje najpomembnejša področja, na katerih naj bi lutka pomagala dosežati dobre rezultate. Ta področja so komunikacija, motivacija, ustvarjalnost, čustveni razvoj in socialni odnosi v skupini. Opisali smo tudi metode dela z lutko ter projektni način dela, ki smo ga uporabili pri delu z otroki.

V empiričnem delu diplomske naloge smo raziskali štiri hipoteze, in sicer: da bo pri delu z lutko opaziti večjo kreativnost otrok, da bo ustvarjanje z lutkami spodbudilo otroke k čustvenemu izražanju, da bo lutka povečala motivacijo otrok za učenje in šolsko delo in da bodo lutkovne dejavnosti pripomogle k boljšim odnosom in povezanosti otrok v skupini. Da bi preverili te hipoteze v praksi, smo z otroki na desetih srečanjih ustvarili lutkovno predstavo, srečanja pa smo spremljali s pomočjo opazovalnih list in sociogramov ter zavoljo natančnosti podatkov dopolnili z zapiski posameznih srečanj in zvočnimi zapisi iz diktafona. Pri načrtovanju predstave smo sledili načelom projektnega dela in v skladu s tem naredili tudi priprave, ki smo jih tudi evalvirali. Raziskava desetih srečanj je potrdila vse štiri hipoteze. Poudariti je treba, da smo v raziskovanje vnesli mini eksperiment, saj smo na peto in šesto srečanje prišli brez lutke, medtem ko je bila lutka prisotna na vseh ostalih srečanjih. Iz grafov za posamezne učence je razvidno, da so vrednosti petega in šestega srečanja pri vseh učencih in vseh spremljanih parametrih nižje. Učenci, ki so bili že na prvih srečanjih sorazmerno motivirani, so s pomočjo lutke postali še bolj motivirani. Na splošno je bila motivacija vseh učencev v skupini vrednostno sorazmerno visoka, seveda z odstopanji od posameznika do posameznika. Pri vseh je bil viden padec vrednosti pri petem in šestem srečanju, kar potrjuje prvo hipotezo, da bo lutka povečala motivacijo otrok za učenje in šolsko delo.

Pri kreativnosti so začetne vrednosti, ki jih otroci dosežajo, različne. Kljub temu je v povprečju razvidna rast doseženih vrednosti v srečanjih, na katerih je lutka prisotna. Podobno zasledimo pri čustvenem razvoju. Pri obeh parametrih, kreativnosti in čustvenem razvoju, moramo poudariti, da zviševanja vrednosti najbrž ne gre neposredno pripisati zgolj delu z lutko. Lutka je namreč odlična pri ustvarjanju ugodnih pogojev za komunikacijo in

vzdušje, v katerem otroci lažje dosegajo višje opazovane vrednosti. Ta učinek omenjamo tudi v teoretičnem delu. Potrdimo lahko tudi hipotezi H2 (da bo pri delu z lutko opaziti večjo kreativnost otrok) in H4 (da bo ustvarjanje z lutkami spodbudilo otroke k čustvenemu).

Za preverjanje hipoteze H3 – da bodo lutkovne dejavnosti pripomogle k boljšim odnosom in povezanosti otrok v skupini – smo uporabili sociogram. Pri začetnem stanju skupine smo opazili, da je učenec U2 izrazito priljubljen oziroma upoštevan, saj je dosegel sedem od osmih možnih točk, da pa učenec U3 ni dosegel nobene točke, kar pomeni, da ni bil opažen oziroma izstopajoč. Opazovanje je pokazalo, da učenec U3 sicer ni bil nepriljubljen. Sociogram zadnjega srečanja kaže, da je U2 še vedno zadržal največje število točk, da pa je bila distribucija točk enakomernejša, saj je tudi učenec U3 dosegel 2 točki, kar je enak rezultat kot pri učencu U5. Iz tega lahko sklepamo na večjo povezanost in uravnoteženost socialnih odnosov v skupini.

V raziskavi smo spremljali parametre pri vsakem posamezniku. Če ugotovitve posplošimo na celotno skupino, lahko trdimo, da je skupina napredovala pri vseh vrednostih vseh merjenih parametrov. Največji porast vrednosti pa je skupina dosegla pri stopnji motivacije.

Osuplja nas dejstvo, da nekaj tako preprostega in starosvetnega, kot je lutka, v časih digitalizacije in zasičenosti z informacijami še vedno ohranja tako visoko mero aplikativnosti na tako pomembnem področju, kot je vzgoja.

LITERATURA

1. Bahovec, E. D., et al. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
2. Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
3. Coffou, V. (2004). *Lutka u školi*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Ebart, O., Gjud, A., Gobec, D., Hočevnar, S., Majaron, E., Voglar, M. (1978). *Pojmo, plešimo – ustvarjajmo! Estetska vzgoja I. del*. Zveza prijateljev mladine Slovenije.
5. Glogovec, Z., Žagar, D. (1992). *Ustvarjalnost. Projektno vzgojno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
6. Gobec, D. (2000). »Iz take smo snovi kot sanje ...«. V: *Lutka*, št. 56, str. 36–43.
7. Hamre, I. (2004). *Learning through animation theatre*. København: UNIMA Denmark.
8. Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga-
9. Jurkowski, H. (1998). *Zgodovina evropskega lutkarstva*. Novo mesto: Kulturno-umetniško društvo Klemenčičevi dnevi.
10. Kobal, D., et al. (2004). *Samopodoba med motivacijo in tekmovalnostjo: interdisciplinarni pristop*. Ljubljana: Študentska založba.
11. Korošec, H. (2004). *Simbolna igra z lutko – način komunikacije v razredu*: magistrsko delo. Ljubljana: Helena Korošec.
12. Korošec, H., Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
13. Latshaw, G. (1978). *Puppetry: The ultimate disguise*. New York: Rosen.
14. Majaron, E. (2000). »Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov«. V: *Lutka*, št. 56, str. 33–35.
15. Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
16. Musek, J. (2005). *Psihološke in kognitivne študije osebnosti*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
17. Novak, H. (1990). *Projektno učno delo: drugačna pot do znanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
18. Pokrivka, V. (1985). *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga.

19. Šinko, S. (2008). »Vloga lutkovnega gledališča pri kulturni vzgoji otrok«. V: *Revija za elementarno izobraževanje*, 1 (3-4). Maribor: Pedagoška fakulteta.
20. Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo.
21. Zorec, D. (2007). *Lutke iz domače delavnice*. Grosuplje: Knjigca, Darja Zorec, s.p.

PRILOGE

MOTIVACIJA

1. Otrok pozorno posluša navodila glede dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ni pozoren; 10 – je zelo pozoren)

2. Otrok kaže zanimanje za temo dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne kaže zanimanja; 10 – kaže veliko zanimanje)

3. Otrok samoiniciativno daje konstruktivne predloge

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne daje predlogov; 10 – daje veliko predlogov)

4. Otrok vztraja pri dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne vztraja pri dejavnosti; 10 – vztraja od začetka do konca dejavnosti)

5. Otrok kaže trud pri doseganju rezultatov dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne trudi se dosegati rezultatov; 10 – otrok se zelo trudi za dosego rezultatov)

6. Otrok sam išče rešitve za probleme, ki se pri dejavnosti pojavijo

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne išče rešitev; 10 – otrok sam najde rešitve)

(Vprašalnik smo sestavili na podlagi potreb po Maslowu (1970) (wikipedia.org).)

USTVARJALNOST

1. Otrok samostojno predlaga novost v zvezi z dejavnostjo

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne predlaga novosti; 10 – pogosto predlaga novosti)

2. Otrok dopolni in razvije novosti, ki jih je predlagal drug član skupine

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne dopolni ali razvije novosti; 10 – pogosto dopolni ali razvije novosti)

3. Otrok se loti reševanja problema, ki nastane pri dejavnosti, tudi iz drugih zornih kotov

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – se ne loti reševanja problemov iz drugega zornega kota; 10 – pogosto se loti reševanja problemov iz drugega zornega kota)

4. Otrok uporabi znanje, ki ga ima z drugih področij, na nov način

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne uporabi znanja na nov način; 10 – pogosto uporabi znanje na nov način)

5. Otrok razmišlja zunaj ustaljenih okvirov reševanja problemov

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne razmišlja zunaj ustaljenih okvirjev reševanja problemov; 10 – pogosto razmišlja zunaj ustaljenih okvirjev reševanja problemov)

6. Otrok postavi v kontekst s temo dejavnosti na videz nepovezane ideje

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne postavi idej v kontekst; 10 – pogosto postavi ideje v kontekst)

(Vprašalnik smo sestavili na podlagi prispevka Tine Hozjan, univ. dipl. psihologinje, na spletni strani www.otrociodraslim.si)

ČUSTVENI RAZVOJ**1. Otrok prepozna svoja čustva**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne prepozna svojih čustev; 10 – dobro prepozna svoja čustva)

2. Otrok izrazi čustva

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – sploh ne izrazi čustev; 10 – izrazi čustva)

3. Otrok zna sprostiti neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – otrok ne zna sprostiti neprijetnih čustev na družbeno sprejemljiv način; 10 – otrok sprošča neprijetna čustva na družbeno sprejemljiv način)

4. Otrok prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi; 10 – otrok dobro prepozna dejavnosti, ki ga navdajajo s prijetnimi čustvi)

5. Otrok prepozna čustva pri drugih udeležencih dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – ne prepozna čustev drugih; 10 – dobro prepozna čustva drugih)

6. Otrok se ustrezno odziva na čustva drugih udeležencev dejavnosti

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

(1 – odziva se povsem neustrezno; 10 – odziva se ustrezno)

(Vprašalnik smo oblikovali na podlagi lastnega poznavanja čustvenega razvoja predšolskih otrok.)

SOCIALNA POVEZANOST**Sociogram**

	U1	U2	U3	U4	U5	Skupaj
U1						
U2						
U3						
U4						
U5						

Slika 8: Mimična lutka Feliks